

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
(повне найменування інституту, факультету)

Кафедра: публічного управління та адміністрування
(повна назва кафедри)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Програмно-цільове управління
розвитком сектора цифрової економіки України»

Виконала: студентка магістратури за
спеціальністю 281 Публічне
управління та адміністрування заочної
форми навчання
Валентина ВОЙЦЕХОВА

Керівник: доцент кафедри публічного
управління та адміністрування,
кандидат наук з державного
управління
Юрій МАЄВСЬКИЙ

Рецензент: _____

АНОТАЦІЯ

Войцехова В. М. Програмно-цільове управління розвитком сектора цифрової економіки України. – Рукопис.

У магістерській роботі запропоновано розв'язання актуального наукового завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення програмно-цільового управління розвитком сектора цифрової економіки України.

Для цього обґрунтовано поняття «сектор економіки», де створюється якісно нова продуктивна та конкурентоспроможна частина доданої вартості національного продукту, здійснюється значний позитивний вплив на функціонування і розвиток традиційних секторів та галузей економіки, формується електронне поле взаємовигідної взаємодії держави, бізнесу та суспільства.

Удосконалено практику застосування світового досвіду державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки, що, на відміну від інших, передбачає розбудову цифрової інфраструктури, становлення інститутів інвестування цифрового розвитку, підвищення цифрових компетенцій, створення онлайн порталів, розвиток програм цифрової трансформації, координацію дій між регуляторними органами для дерегуляції сфери цифровізації.

Визначено засоби програмування державної політики розвитку сектора цифрової економіки, для чого розроблено Програму цифровізації реального сектора економіки України зі структурними елементами: вихідні умови, мета та цілі державної політики, напрями регулювання, глобалізаційний та євроінтеграційний блок, фінансово-ресурсне та організаційно-управлінське забезпечення, інструментарій моніторингу, контролю та коригування.

Ключові слова: програмно-цільове управління, програма, державна політика, державне регулювання, сектор економіки, цифрова економіка, цифровізація.

ANNOTATION

Voitsekhova V. M. Program-targeted management of the development of the digital economy sector of Ukraine. - Manuscript.

The master's thesis offers a solution to an actual scientific task, which consists in theoretical substantiation and development of practical recommendations for improving the program-targeted management of the development of the digital economy sector of Ukraine.

For this, the concept of "sector of the economy" is substantiated, where a qualitatively new productive and competitive part of the added value of the national product is created, a significant positive influence is exerted on the functioning and development of traditional sectors and branches of the economy, and an electronic field of mutually beneficial interaction of the state, business and society is formed.

The practice of applying the world experience of state regulation of the development of the digital economy sector has been improved, which, unlike others, involves the development of digital infrastructure, the establishment of digital development investment institutions, the improvement of digital competences, the creation of online portals, the development of digital transformation programs, the coordination of actions between regulatory bodies for deregulation areas of digitization.

The means of programming the state policy for the development of the digital economy sector have been determined, for which the Digitalization Program of the Real Sector of the Ukrainian Economy has been developed with structural elements: initial conditions, the goal and objectives of the state policy, directions of regulation, globalization and European integration block, financial and resource and organizational and management support, tools monitoring, control and adjustment.

Keywords: programmatic management, program, state policy, state regulation, economic sector, digital economy, digitalization.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СЕКТОРА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	9
1.1. Сутність та основні характеристики сектора цифрової економіки.....	9
1.2. Методичні підходи до програмно-цільового управління розвитком сектора цифрової економіки.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЕКТОРА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	31
2.1. Світовий досвід державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки.....	31
2.2. Характеристика державної політики забезпечення розвитку сектора цифрової економіки.....	41
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СЕКТОРА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	49
3.1. Шляхи вдосконалення інституціонального забезпечення державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки.....	49
3.2. Розробка концептуальних положень Програми цифровізації в реальному секторі економіки.....	56
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Всеохоплююча глобалізація, а також активний розвиток і впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у бізнес-процеси підприємств і практично у всі сфери суспільного життя, поширення Інтернету, інших телекомунікаційних технологій і перенесення низки зв'язків онлайн почали сучасну тенденцію - формувати та розширювати сектор цифрової економіки. Сучасні прогресивні передові технології все більше пов'язані з інформаційною сферою та зберіганням даних, хмарними обчисленнями, блокчейном, технологіями ідентифікації та довіри, доповненою реальністю, штучним інтелектом, 3D-друком, цифровими двійниками, Wearable-технології тощо. Розвиток трансформації (далі – цифровізація) та частка сектору цифрової економіки навіть стала характеристикою технологічності та конкурентоспроможності провідних економік.

Водночас, незважаючи на наявність інтелектуального та людського капіталу для розвитку ІКТ-сектору та запуску його продуктів і послуг, готовність суб'єктів господарювання до цифровізації господарської діяльності, низку організаційних та інституційних ініціатив держави, рівень розвитку сектору цифрової економіки України залишається низьким, що призводить до послаблення конкурентоспроможності національного продукту, обмежує зростання високотехнологічного експорту, гальмує розвиток інформаційного суспільства та електронних комунікацій, покрощує якість обслуговування в системі держава-господарство-населення.

Такі обставини є як об'єктивно практичними (непродумана апаратно-програмна інфраструктура для цифровізації, відсутність кваліфікованих кадрів та фінансово-інвестиційних ресурсів), так і суб'єктивними (небажання частини підприємств, населення та представників владних структур користуватися сучасною інформацією, технологіями, орієнтація вітчизняного ІТ-сектору на аутсорсинг та виконання замовлень з-за кордону) чинниками, а також причинами теоретико-методологічного характеру, а саме недостатня

розробленість теоретичних і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації державної політики, з метою стимулювати розвиток цієї галузі національної економіки як відносно нового напрямку державного регулювання. Таким чином вирішується завдання щодо вдосконалення концептуальних положень, а також закріплення дієвих методологічних і прикладних інструментів і засобів державної політики для забезпечення розвитку сектору цифрової економіки в Україні.

Теоретичні та практичні аспекти функціонування та розвитку сектору цифрової економіки розглядаються у працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як О. Вишневський, С. Коляденко, С. Король, В. Купріянський, В. Ляшенко, В. Поліванов, М. Руденко, І. Яненкова та ін.

Проблеми державного регулювання розвитку сектору цифровізації економіки розглядаються в наукових працях таких вчених, як О. Дяченко, Л. Жукова, Ю. Б. Корнєєва, Л. Матвейчук, Н. Міценко, В. Орлов, Ю. Сафонов, М. Флейчук та ін.

Проте розроблені нормативно-правові акти як концептуального, так і рекомендаційного характеру не знайшли належного поширення та не забезпечили високої ефективності державної політики у сфері сприяння розвитку та розвитку сектору цифрової економіки України. В основному це зумовлено високою динамікою процесів створення, впровадження та поширення ІКТ, цифровізації економіки та розвитку інформаційного суспільства як в Україні, так і у світі. Необхідність створення нових інструментів і засобів державного регулювання розвитку сектору інформаційної економіки України, більш адаптованих до сучасних реалій, зокрема програмно-цільового управління, визначила мету, завдання, предмет і тему магістерської роботи.

Мета та завдання магістерської роботи. *Метою роботи є обґрунтування теоретичних і прикладних засад програмно-цільового управління розвитку сектора цифрової економіки України.*

З урахуванням визначеної мети в роботі поставлено і виконано такі завдання:

- з'ясувати сутність та основний зміст сектора цифрової економіки;
- визначити методичні підходи до програмно-цільового управління розвитком сектора цифрової економіки;
- проаналізувати світовий досвід державної політики розвитку сектора цифрової економіки;
- охарактеризувати стан державної політики забезпечення розвитку сектора цифрової економіки України;
- встановити шляхи удосконалення інституціонального забезпечення розвитку сектора цифрової економіки;
- розробити концептуальні положення Програми цифровізації в реальному секторі економіки.

Об'єктом дослідження є процес розвитку сектора цифрової економіки.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та концептуальні положення програмно-цільового управління розвитком сектора цифрової економіки України.

Методи дослідження. В магістерській роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи, які дозволили обґрунтувати і удосконалити програмно-цільове управління розвитком сектора цифрової економіки України.

Для розв'язання визначених завдань використовувалися такі методи дослідження: логічного аналізу (під час розкриття сутності та особливостей сектора цифрової економіки та його значення); структурно-функціонального аналізу (для вивчення методичного інструментарію до програмно-цільового управління розвитком сектора цифрової економіки); порівняльного аналізу (для вивчення зарубіжного досвіду державної політики розвитку сектора цифрової економіки); індукції та цільового програмування (для розробки Програми цифровізації в реальному секторі економіки) тощо.

Інформаційною базою дослідження є наукова вітчизняна і зарубіжна література з теми дослідження, нормативно-правові акти України, міжнародні правові акти, аналітичні та звітні документи.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання пропозицій в рамках державної політики забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку економіки та розробки програм цифровізації в реальному секторі економіки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СЕКТОРА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Сутність та основні характеристики сектора цифрової економіки

У сучасному світі все ширше розвиваються і використовуються цифрові інформаційні технології, які виступають ключовими чинниками формування глобального економічного середовища. Цифрова економіка динамічно розвивається, збільшується кількість користувачів і процесів. Тому інформаційно-цифрові технології стають потужним сучасним двигуном у всіх сферах соціально-економічного життя суспільства, а провідні компанії світу визначають процеси цифровізації та інформатизації як рушійну силу сучасного інноваційного розвитку, зростання конкурентоспроможності економіки.

Активний розвиток цифрових інформаційних технологій пов'язаний, перш за все, з пошуком суб'єктами господарювання нових джерел, що забезпечують стабільне та довгострокове економічне зростання. Особливістю процесів цифровізації як драйверів економічного розвитку є те, що вони впливають на економічну систему, змінюючи процеси виробництва, обігу, розподілу та споживання та забезпечуючи їх динамічну взаємодію.

Комп'ютеризація виробничих, комерційних і соціальних процесів створили середовище економічної діяльності, яке вийшло на якісно новий рівень завдяки розвитку Інтернету, а розвиток інфраструктури Інтернету призвів до його поступової комерціалізації, значних змін у веденні бізнесу, виникнення та розвитку електронної комерції та формування міжнародних електронних ринків. Отже, комп'ютеризація та електронні мережі, за визначенням К. Келлі, створили сектор економіки, який впливає та змінює всі інші сфери, а комунікації та зв'язок стали не просто секторами економіки, а стали економікою [64, с. 179]. У результаті було виявлено, що глобальна

цифрова мережа – це не просто новий спосіб, бізнес-інструмент і технологія – це якісно нова форма економічних відносин, яка працює в комплексі, а не окремо, трансформуючи всі інші традиційні галузі і сфери господарської діяльності та формує принципово нове міжнародне економічне середовище.

Якісні зміни у використанні цифрових технологій пов'язані з чотирма основними фазами цифрової революції. Перший етап цифрової революції (1990-2000 рр.) визначається формуванням інфраструктури, необхідної для створення мереж Інтернет, забезпечення доступу до них і розвитку Інтернету. Наступним етапом (2000-2010 рр.) стала активна інтеграція користувачів, створення та накопичення контенту, створення баз даних, оскільки значне збільшення користувачів призвело до створення ними значних інформаційних полів. Третій етап (2010-2020 рр.) визначається як етап розвитку соціальних мереж і месенджерів, оскільки миттєвий обмін інформацією вчені називають ерою соціальних мереж. Четвертий етап, початок якого запланований на 2020 рік, визначається як ера нейронних мереж – мереж між людьми та механізмами, завдяки впровадженню процесів, побудованих на принципах нейрокомунікацій [17, с. 48-49].

Ідеї «цифрової економіки» з'явилися в 1994 році і були визначені Доном Трепскоттом у його праці «Цифрова економіка: потенціал і загрози в епоху міжнародних інформаційних мереж». Згідно з його формулюванням, цифрова економіка – це економіка, заснована на цифрових комп'ютерних технологіях [67, с. 29]. Цей автор окреслив основні концептуальні принципи сучасної цифрової економіки, зазначивши, що актуальною рисою цифрової економіки є виробництво та продаж продукції за допомогою комп'ютерних мереж і цифрових технологій, а Інтернет має вирішальний трансформуючий вплив на шляхи підприємницької діяльності.

Концепція «цифрової економіки» була сформульована в 1995 році програмістом МІТ Ніколасом Негропonte, який визначив її як «перехід від обробки атомів до обробки бітів» [65, с. 45]. Таким чином, автор визначив основну теоретичну концепцію та емпіричний зміст цифрової економіки, а її

революційність полягає у визначенні сутності процесу переходу від матеріального виробництва, матеріальної економіки до інтегрованої електронної економіки на основі широкого використання накопичуваної інформації. інтегровані мережі та зростання ролі цифрових інформаційних технологій як основи функціонування економічних і соціальних систем.

Поняття «цифрова економіка» має значну кількість трактувань і визначень, оскільки вченими не досягнуто єдиного бачення на цю тему, як немає єдиного формулювання її сутності. Тому саме поняття «цифрова економіка» часто ототожнюють із поняттями інформаційна економіка, економіка даних, нова економіка, сектор цифрової економіки, цифрова економіка, веб-економіка чи інтернет-економіка. Проте, на наш погляд, таке ототожнення не має достатнього теоретичного та концептуального підґрунтя, і кожне з цих визначень має власний зміст. Основні концепції цифрової економіки, визначені провідними вченими, представлені в таблиці 1.1.

Дослідження теоретико-концептуальних засад та трактування поняття «цифрова економіка» дозволяють окреслити основні наукові підходи до розуміння її сутності, змісту та основних характеристик.

Перший підхід включає підхід, згідно з яким цифровізація економіки розглядається з точки зору зростання секторів цифрової економіки та здійснення глобальних структурних перетворень у первинному секторі сільського господарства, у вторинному секторі промисловості . виробництві та в економіці третинного сектору послуг (К. Келлі, К. Кларк, Дж. Фурастьє, В. Ляшенко, О. Вишневський) цей підхід можна визначити як структурно-галузевий, він є найпоширенішим серед науковців та базується на здійсненні суттєвих структурних змін в економічних системах країни за рахунок цифровізації первинного та вторинного секторів економіки та збільшення частки третинного сектору, що докорінно змінює економічні системи та характер виробничих відносин, а кардинальні структурні зміни підвищують ефективність виробничих процесів і функціональність економіки.

Таблиця 1.1

Основні підходи до визначення поняття «цифрова економіка»

Автори, джерело	Визначення
К. Кларк, Ж. Фурастьє [58, с. 29]	Стрімке динамічне зростання частки, третинного сектора економіки, а саме сфери послуг в умовах економіки постіндустриального суспільства
Т. Юдіна, І. Тушканов [55, с. 197]	У вузькому значенні – створення на глобальному, мега, макро, мезо чи мікро рівні економіки інформаційно-цифрових платформ та операторів із метою вирішення стратегічних завдань в сфері нової індустріалізації, державного регулювання, розвитку науки, освіти, інфраструктури, охорони здоров'я, транспорту. У широкому значенні – зміна суті виробничих та економічних відносин та їх суб'єктивно-об'єктивної орієнтованості та як зміну виробничих сил чи факторів виробництва за яких людина може вже не виступати суб'єктом відносин а процеси будуються на платформах М2М відносин типу машина-машина
В. Ляшенко, О. Вишневський [29, с. 8]	Збільшення, зростання частки третинного сектора економіки (сфери послуг), поява та ріст нового сектора цифрової економіки та радикальне перетворення всіх трьох секторів
Колін Н. [59]	Процес, який здійснюється із метою зростання ефективності функціонування економічних систем та забезпечення ефективного, сталого розвитку підприємства, регіону чи держави
Концепція розвитку цифрової економіки [46]	Створення кіберфізичного простору через насичення електронно-цифровими пристроями та засобами, комунікаціями, мережами та програмним забезпеченням на налагодження електронно-комунікаційного обміну
В. Апалькова [2, с. 13]	Сектор економіки, що застосовує цифрові технології та є найважливішим двигуном впровадження інновацій та забезпечення конкурентоспроможності та ефективного розвитку
С. Коляденко [21, с. 106]	Зміна умов виробництва, постачання та продажу інформаційних продуктів та сервісів високотехнологічними бізнес-структурами
В. Поліванов, Н. Дмитрієва [39, с. 113-114]	Сектор економіки, заснований на комунікаційних та інформаційних технологіях, Інтернет-технологіях, використанні програмних засобів партнерської взаємодії та технологій інженерії знань, об'єктно-орієнтованих технологіях, а також на формах та методах, інструментах та результатах практичної реалізації цифрових технологій
С. Веретюк [8, с. 52]	Нова інформаційна система, що змінює індустріальну парадигму та водночас нова економічна модель, яка дозволяє реалізовувати високо конкурентну продукцію нової якості та вирішувати соціально-економічні завдання суспільного розвитку
М. Руденко [48, с. 63]	З наукової точки зору – процес еволюції економічних, соціальних, виробничих, техніко-технологічних, організаційних, управлінських та інших суспільних відносин та зміни суб'єктно-об'єктної орієнтованості, що пов'язана із розвитком цифрових технологій; з практичного підходу – механізм зміни існуючої моделі ведення бізнесу з метою отримання конкурентних переваг, підвищення ефективності бізнес-процесів та створення додаткової вартості
А. Белевцев [5, с. 25]	Використання цифрових технологій із метою зростання ефективності поточних організаційних та виробничих процесів

Примітка. Систематизовано автором.

Відповідно до другого підходу, процеси комп'ютеризації економіки нацисти розглядають як зміну економічних і виробничих відносин, за яких замість безпосереднього особистого управління процесами управління здійснюється і будується на основі розвитку інформаційні та цифрові технології. Платформи та оператори та формування алгоритмів M2M для машинно-машинних взаємовідносин (М. Кастельс, Т. Юдіна, І. Тушканов), а також новий тип відносин, у яких людині не дозволяється виступати безпосереднім суб'єктом Процес, цей підхід можна класифікувати як процесний підхід до змін соціальних і виробничих умов на основі нових цифрових платформ і процесів.

Третій підхід, який можна визначити як комунікативний, техніко-технологічний (В. Поліванов, Н. Дмитрієва, В. Алпакова), розглядає цифрову економіку як активне застосування техніко-технологічних інновацій, техніко-технологічне переозброєння. програмне забезпечення, насичення сучасними цифровими пристроями, засобами електронного обміну та розвиток необхідних комунікацій. Водночас за такого підходу здійснюється не лише техніко-технологічна перебудова, заміна засобів виробництва на більш високотехнологічні, більш сучасні технології та інновації, а й розвиток, формування Нового Кіберпростору, який може радикально змінити суспільно-економічні відносини.

Четвертий підхід можна визначити як підхід, заснований на принципах побудови якісно нових бізнес-моделей, бізнес-моделей і платформ, що забезпечують розвиток нових електронних магазинів (Р. Дж. Гордон, Д. Гапскотт, А. Белєвцев); Згідно з таким підходом науковці зосереджуються на практичних аспектах функцій цифровізації економіки та їх емпіричному застосуванні в сучасних економічних умовах, створенні та функціонуванні нових електронних процесів, розвитку електронної комерції та розвитку бізнес-процесів виробництва. заснований на використанні єдиного економічного простору, внаслідок чого створення основних матеріальних благ вийшло за межі матеріального виробництва і здійснюється у віртуальному

інформаційному просторі за допомогою віртуального управління виробництвом і реалізацією товарів. і послуги.

За п'ятим концептуально-теоретичним підходом (М. Руденко) науковці визначають цифровізацію економіки як процес еволюції економічних, соціальних, виробничо-організаційних, ділових і навіть соціальних відносин у результаті розвитку інформаційних і цифрових технологій. технології та комунікації. Такий підхід можна назвати еволюційним, оскільки він має історико-економічне коріння і ґрунтується на засадах формування парадигми розвитку суспільства, що визначає незворотність і послідовність цих процесів і глобальний вплив, що вийшов і лежить за межами економічні відносини на рівні зміни суспільних формацій.

Головною метою цифровізації економіки вчені називають реструктуризацію виробництва, підвищення гнучкості та адаптивності до мінливих умов ринку, що забезпечить зростання конкурентоспроможності держави у світі цифрових технологій [48, с. 62]. Водночас метою цифровізації економіки, на нашу думку, є еволюція, перехід на новий рівень техніко-технологічного розвитку економічних систем та розширення виробничих відносин на основі активного застосування та впровадження технічних і технологічні, цифрові комунікації та технології, щоб забезпечити новий рівень соціально-економічного розвитку.

Найважливіші концептуальні особливості сектору цифрової економіки систематизовано та зведено в таблицю 1.2.

Відповідно до наукового підходу, визначеного Т. Мезенбургом у 2001 році, структура цифрової економіки складається з трьох основних компонентів: інфраструктури електронного бізнесу, яка включає пристрої, мережі, програмне забезпечення, комунікації тощо; електронний бізнес, який полягає у здійсненні основних бізнес-процесів через Інтернет; та електронна комерція, яка передбачає продаж товарів і послуг через Інтернет [70, с. 10].

Таблиця 1.2

Концептуальні характеристики сектора цифрової економіки

Елементи	Обґрунтування елементів сектора цифрової економіки
Ключові поняття	Цифрова економіка, цифровізація, цифрові технології, електронний бізнес, електронна комерція, цифрова інфраструктура, мережі, платформи, цифрові комунікації, блокчейн, цифровий розрив, Індустрія 4.0
Ознаки	Цифровізація економіки, активне використання цифрових технологій, мереж, платформ в традиційних та нових високотехнологічних галузях економіки, суспільному житті (фінансовій, освітній сферах, охороні здоров'я, сфері послуг, торгівлі) та державному управлінні, розвиток електронного бізнесу, динамічне зростання обсягів електронної комерції. Основою формування інформаційної економіки є цифрові та інформаційно-комунікаційні технології, застосування яких змінює традиційну економіку та перетворює, трансформує її із економіки, що споживає ресурси, в економіку, що створює, генерує ресурси
Мета	Активування, стимулювання та зростання ефективності функціонування економічних систем внаслідок впровадження інформаційно-комунікаційних, цифрових технологій у всіх сферах економічного та суспільного життя країни та забезпечення економічного розвитку
Цілі	Цифрова трансформація, цифровізація існуючих традиційних галузей реального сектора економіки; розвиток нових високотехнологічних галузей економіки; активне створення та впровадження нових наукових розробок, НДДКР у розвиток цифрових технологій, ІТ-технологій; розбудова електронно-комунікаційних систем, інфраструктури; налагодження електронно-комунікаційного обміну; цифровізація, технологізація інтелектуальної діяльності; якісні зміни в сферах обігу та споживання
Основні системи та умови формування	Цифрові електронні технології, цифрові електронні інформаційно-комунікаційні системи, мережі та платформи, кіберпростір. Основними умовами формування цифрової економіки є: інноваційна активність, розвиток технологій; розбудова цифрових комунікацій, нових систем та платформ; насичення електронно-цифровими пристроями, засобами; налагодження електронно-комунікаційного обміну
Індикатори розвитку	Рівень розвитку цифрових технологій; цифровізація реального сектора економіки; стан та розвиток мереж, інфраструктури, цифрових комунікацій; частка електронної комерції в структурі ВВП; рівень цифровізації процесів
Фактори, які впливають на формування цифрової економіки	Розвиток науки, освіти, технологій, стан розбудови та темпи розвитку інформаційної цифрової інфраструктури та комунікацій, цілеспрямоване впровадження державного регулювання стимулювання та мотивування в сфері розвитку цифрової економіки, відповідність інституційної та нормативно-правової бази, наявність необхідних інвестицій, соціально-психологічна готовність бізнесу та суспільства до впровадження цифровізації економіки та суспільно-економічного життя
Шляхи розбудови	Визначення стратегічних пріоритетів державного регулювання, реалізація концепції та стратегії розвитку цифрової економіки, розвиток науки, освіти, інноваційної діяльності, розбудова цифрових комунікацій та інфраструктури активування внутрішнього ринку виробництва, використання, споживання цифрових технологій

Примітка. Складено автором.

Слід зазначити, що розвиток та збалансованість основних складових структури сектору цифрової економіки, таких як: розвиток мережевих інфраструктур, систем, технічних, технологічних і програмних засобів, дозволяє забезпечити активну реалізацію бізнес-процесів і управління виробничими, маркетинговими, фінансовими та іншими процесами з використанням цифрових технологій, забезпечити їх впровадження для прискорення та оптимізації, а також значно підвищити їх ефективність і продуктивність, збільшити частку високотехнологічних виробництв у структурі ВВП країни. Водночас побудова та функціонування цифрової інфраструктури та впровадження електронного бізнесу призведе до збільшення використання електронної комерції та, відповідно, зростання економічної ринкової активності як виробників, так і ринкових одиниць. і покупців, змінить соціально-економічну основу функціонування внутрішнього ринку, що призведе до посилення ринкової інтеграції та глобалізації.

Згідно з дослідженням В. Поліванова, найшвидше поширення з моменту активного розвитку та використання Інтернету відбулося в корпоративному секторі, що змінило відносини з постачальниками, партнерами та споживачами та призвело до появи та динамічного розвитку світу електронної комерції. та електронної комерції [39, с. 111-112]. Провідні компанії, що впроваджують системи електронного бізнесу, створили власні бізнес-моделі, використовуючи можливості інтернет-технологій, тому мережево-інтернетні моделі розвитку електронного бізнесу стають домінуючими в сучасних мовах. Слід зазначити, що розвиток електронної комерції та комерції змінив процеси функціонування, зв'язку та взаємодії в середовищі економічних систем та їх функціонування, видозмінив та інтегрував їхню діяльність.

Загалом, сектор цифрової економіки – це сфера, де здійснюються процеси цифровізації та комп'ютеризації економіки країни та її галузей. Перш за все, сектор цифрової економіки – це окрема сфера функціонування економіки, яка займає частку в структурі ВВП країни, і водночас, завдяки

впровадженню процесів цифровізації, цифрова економіка має частку прямого впливу на розвиток і функціонування всіх інших галузей і секторів за сучасних економічних умов, економічне життя країни, розвиток її традиційних галузей: сільського господарства, видобувної промисловості, обробної промисловості, транспорту, фінансового сектору, зв'язку та інших галузей національної економіки.

Систематизація та аналіз наукових досліджень дозволили сформулювати узагальнене визначення, згідно з яким цифрова економіка – це новий сектор економіки, в якому основним засобом виробництва є цифрові пристрої, дані, інновації, технології та комунікації, які формують частку у структурі ВВП і водночас через реалізацію процесів цифровізація безпосередньо впливає на функціонування всіх інших традиційних секторів і сфер економічного життя країни, перетворюючи їх із споживаючої економіки на ресурсогенеруючу. Економіка, яка пропонує нову якість економічного відтворення, додану вартість, конкурентоспроможність та ефективність соціально-економічного розвитку.

Структурно-функціональні складові сектору цифрової економіки складаються з елементів структури сектору та їх основних функцій у загальній системі економічного розвитку країни. Отже, основними базовими елементами є суб'єкти сектору цифрової економіки, які безпосередньо виробляють, розробляють та забезпечують реалізацію процесів цифровізації цифрових технологій, а також є безпосередніми учасниками відносин у сфері цифрових технологій – це корпоративні структури – компанії, бізнес-підрозділи, організації, IT-підприємства, інноваційні компанії, навчальні заклади та дослідницькі структури, венчурні компанії, фонди, фінансові організації, які виступають як виробниками, так і споживачами електронних технологічних продуктів; до другої групи належать приватні споживачі електронних послуг і товарів, користувачі Інтернету, які можуть одночасно виробляти інформацію та бути постачальниками та учасниками функціонування електронного ринку; та держава, яка є безпосереднім

учасником, суб'єктом сектору цифрової економіки шляхом здійснення інституційної підтримки та державного регулювання, як замовник технологій та продуктів для їх розробки та впровадження, а також користувач або споживач публічного управління.

Слід зазначити, що основними об'єктами впливу суб'єктів сектору цифрової економіки на реалізацію відповідних функцій є переважно теоретико-методологічні розробки, фундаментальні та прикладні НДДКР у сфері цифрових технологій, концепції, ідеї, технології, технічні рішення, що дозволяють імплементувати найкращий світовий досвід розробки та впровадження цифрових технологій для розвитку сектору цифрової економіки; інфраструктура, мережі цифрової економіки. Предметом також є електронний бізнес, заснований на реалізації бізнес-процесів; електронна комерція як нова сфера економіки та ринкові відносини в інтерактивному просторі.

При цьому основними споживачами продукції сектору цифрової економіки є її основні суб'єкти: компанії, корпоративний сектор, компанії, компанії, суб'єкти господарювання; приватні споживачі продукції та послуг, а також органи державної влади та місцевого самоврядування.

Необхідними невід'ємними складовими розвитку сектору цифрової економіки є наявність та якість його інституційного забезпечення, а саме формування інституційно-правових засад, наявність, повнота та ефективність прийнятих нормативно-правових актів у сфері формування та впровадження державна стратегія та державна політика цифровізації економіки країни, регулювання, визначення стратегічних векторів та регулювання діяльності у сфері цифрової економіки. Важливо мати та формувати державні органи, державні органи, установи та організації, які регулюють, стимулюють та сприяють розвитку цифрових технологій та функціонуванню цифрової економіки; недержавні громадські органи, профспілки, об'єднання суб'єктів у сфері цифрових технологій, забезпечення недержавних ринкових механізмів

регулювання та розвитку, поширення цифрових технологій, їх розповсюдження та широке використання в усіх секторах суспільства.

Підсумовуючи, зазначимо, що сектор цифрової економіки має певну специфічну структуру, яку складають суб'єкти відносин у сфері цифрової економіки: компанії та організації, приватні споживачі та держава; об'єкти: а саме концепції, технологічні рішення, інфраструктура, мережі; продукти цифрової техніки; найважливіші групи споживачів цієї продукції: компанії, приватні споживачі, населення та уряд; та сформовані зв'язки та взаємодії між структурними елементами, що вказує на наявність ознак узгодженості, дозволяє стверджувати, що сектор електронної економіки є системою, яка не лише побудована та працює на основі узгодженості, але й має вплив та взаємодію з елементами зовнішньоекономічного середовища через інші сфери і сектори економіки країни та світового господарства. Функціонування сектору цифрової економіки потребує системного формування та розвитку необхідного інституційного та ресурсного забезпечення, а також розвитку супровідної інфраструктури.

Отже, сектор цифрової економіки є постачальником сучасних цифрових систем і комунікаційних систем, програмних платформ і систем, забезпечує формування та розвиток цифрових комунікаційних платформ і комунікацій між бізнесом, споживачами та державою. Водночас розвиток сектору цифрової економіки є каталізатором інноваційних, інтеграційних та глобалізаційних процесів, розширення та поглиблення торговельно-економічних відносин, здійснення якісних змін у суспільному та соціальному житті країн та урядів. Електронні платформи, системи, мережі та технології забезпечують реалізацію суспільних продуктів і послуг нової якості в усіх інших сферах виробництва, руху, поширення знань, інформації, руху фінансових ресурсів, забезпечення та управління системами та процесами, управління процеси здійснюються як на рівні підприємств, підприємств, так і на рівні державного регіонального управління та регулювання. Технології створюють нові платформи для взаємодії компаній як виробників послуг і

знань, споживачів цих товарів і послуг, користувачів електронних процесів і систем і держави, забезпечують еволюцію і перехід економічних систем на новий рівень соціально-економічного розвитку.

1.2. Методичні підходи до програмно-цільового управління розвитком сектора цифрової економіки

У сучасних умовах становлення та розвитку цифрової економіки необхідною та важливою є розробка науково обґрунтованих механізмів державного регулювання, спрямованих на стимулювання, підтримку та регулювання процесів цифровізації. Наразі сектор цифрової економіки не набув значного поширення в країні та перебуває на початковій стадії свого становлення. Водночас розвиток цифрових технологій та цифровізація традиційних галузей і секторів економіки країни можливий за умови розробки та впровадження державою системи заходів, спрямованих на створення сприятливої соціально-економічної, правової та інституційної бази в країні. Стратегічні орієнтири та умови розвитку сектору цифрової економіки пов'язані із середовищем його формування, динамікою інноваційного розвитку та станом бізнес-середовища, зміною ринкових умов, розвитком відповідної інфраструктури та умовами використання ефективних методів та механізмів державного регулювання. Отже, державне регулювання даного сектору втілює цілеспрямований вплив держави у сфері цифрового управління економікою з метою надання економічним процесам системності та спрямованості відповідно до визначених стратегічних цілей, завдань та соціально-економічних інтересів держави, з метою забезпечення її ефективного, динамічного соціально-економічного розвитку.

Державне регулювання розвитку сектору цифрової економіки вимагає планування та використання певних методів, які є засобом державного впливу на процеси цифрового розвитку та цифровізації економіки країни. Теоретичною основою застосування окремих методів державного

регулювання цифровізації економіки є розуміння та узагальнення відповідних методів, їх особливостей та особливостей реалізації досліджень у працях науковців.

В Ю. Сафонова, автор описує методи державного регулювання економічних процесів як методи прямої та непрямой дії, а саме: економічні, нормативні, політичні, організаційні, соціальні та спеціальні методи, що забезпечують розробку алгоритму дій державного регулювання як в умовах стабільного функціонування та в умовах дії дестабілізуючих чинників, трансформаційних змін у соціальному чи економічному середовищі, впливу факторів інтеграції та глобалізації [49, с. 4-5]. Таким чином, комплексне застосування та поєднання методів прямого та опосередкованого впливу в різноманітних сферах дозволяє здійснювати активні та цілеспрямовані дії держави в особливо актуальній сфері державного регулювання економічних процесів з урахуванням новизни, інноваційної потужності, динамічності процесів цифровізації економіки у світі та необхідності динамічного реагування та розвитку відповідного сектору в країні.

Так, у працях О. Мельниченка основними методами в реалізації державної промислової політики є:

- адміністративні методи, до яких належать засоби санкціонування та управління, інструменти державного управління процесами господарської діяльності в усіх сферах, прийняття необхідні інструкції, наказні рішення, дозволи у вигляді ліцензій і дозволів, зміст технічних вимог і нормативних документів;

- до економічних методів належать фінансово-економічне стимулювання, мотивація або пряме державне фінансування процесів економічного розвитку, а саме бюджетні дотації та субсидії, регулювання кредитних ставок, тарифів, податків, митне регулювання тощо;

- правові та регулятивні методи, засновані на створенні та вдосконаленні відповідного нормативно-правового поля, необхідного для

економічного розвитку країни, прийнятті відповідних законів, нормативних актів тощо;

- організаційні методи, які включають інструменти та засоби впорядкування, організації та діяльності у сфері державного регулювання, визначення технологічних пріоритетів розвитку промисловості та прийняття і реалізації цільових програм, гармонізації національних і світових стандартів, розподілу повноважень і формування держави та правоохоронних органів

- соціально-психологічні методи, до яких належать такі засоби, як виховання, переконання, розвиток соціального діалогу та інші [30, с. 4-5].

Наведена класифікація та характеристика основних методів державного регулювання процесів економічного розвитку є найбільш повною.

Комплексний системний розвиток економіки країни та її галузей потребує формування та впровадження ефективних механізмів державного регулювання їх функціонування. На думку М. Корецького [23, с. 255] та І. Кириленко [20, с. 16] термін «механізм державного регулювання економіки» означає систему засобів, важелів, методів і певних стимулів, за допомогою яких здійснюється державне регулювання та реалізуються економічні, соціальні та правові функції.

О. Чечель у своїх дослідженнях, присвячених принципам і механізмам державного управління економікою, робить висновок, що механізм державного регулювання – це система, яка має складену структуру і складається з цілей, завдань, принципів, функцій, суб'єктів, об'єктів, методів та форми регулювання економіки, взаємодія яких визначає економічну політику країни, а реалізація якої спрямована на досягнення стратегічної мети та виконання регулюючих функцій держави [53, с. 109]. Тому ефективність механізму державного регулювання залежить від ефективно застосовуваних методів і засобів, злагодженості роботи і взаємодії всіх елементів і складових механізму державного регулювання як єдиної цілісної системи. Водночас складові механізму державного регулювання формують економічну політику країни щодо здійснення певних структурних, інституційних, економічних змін

і перетворень та забезпечення сталого розвитку галузей і сфер економічної системи країни.

Вчені М. Латинін, С. Майстро, В. Бабасєв як основні механізми державного регулювання інноваційного розвитку економіки; забезпечення координації та інституціоналізації взаємовідносин і взаємодії всіх сторін та реалізації їх інтересів; створення необхідних умов для подальшого ефективного стратегічного розвитку; координація дій та розподіл повноважень і відповідальності органів державної влади за результатами реалізованих заходів державного регулювання [14, с. 262]. Тому основними формами адміністративно-інституційного механізму є інструменти інституційного, соціального, інформаційного регулювання, ліцензування, ліцензування, стандартизації та сертифікації. Отже, розвиток адміністративно-інституційного механізму, що реалізує функції інституційного регулювання та управління, забезпечує реалізацію функцій державних органів та установ, державне регулювання утворення та діяльності недержавних публічних інститутів, удосконалення адміністративних функцій. забезпечення функцій державного контролю, які є важливими складовими механізму загального державного регулювання.

У дослідженнях Ю.Ульянченка [51, с. 41] та О. Лукашова [27, с. 79-80], крім роботи адміністративно-інституційного та фінансово-економічного механізмів, наголошується на важливості формування нормативно-правового механізму, який закріплює принципи розробки та реалізації довгострокової державної політики. Функціонування нормативно-правового механізму спрямоване на створення необхідного законодавчого простору з одночасним забезпеченням дотримання прав суб'єктів регулювання. Відповідно регуляторний механізм визначається як цілісна сукупність складових для створення правової бази для формування та реалізації державної політики, що забезпечується розробкою та виконанням нормативно-правових актів. Основними функціональними складовими дослідники виділяють підсистеми законодавства, правоохоронну, наглядову, виконавчу та контрольну. Отже,

нормативно-правовий механізм створює законодавчу та правову базу для функціонування та розвитку різних сфер і галузей економіки та забезпечує реалізацію правових механізмів їх дотримання. Водночас, враховуючи такі молоді, незрілі галузі, як цифрова та інформаційна економіка, слід відзначити важливість динамічного функціонування нормативно-правового механізму, який би дозволяв коригувати та своєчасно вносити зміни до чинної нормативно-правової бази.

Водночас, враховуючи особливості становлення та функціонування сектору цифрових технологій, слід зазначити, що його розвиток потребує не лише правового, економічного та організаційного регулювання, а й впровадження механізмів та засобів техніко-технологічного регулювання, оскільки становлення та розвиток сектору цифрової економіки потребує здійснення державою активних заходів щодо залучення технологій та пристроїв, необхідних для формування цифрової інфраструктури, а також активізації інноваційного розвитку, впровадження вітчизняних наукових досягнень. науково-дослідна робота в цьому напрямку та реалізація Державних цільових програм розвитку техніко-технологічних інновацій у цифровому просторі. Тому, враховуючи загальну динаміку глобального розвитку сектору цифрової економіки та недостатній розвиток вітчизняної техніко-технологічної бази, актуальним є формування техніко-технологічного механізму державного регулювання, дії якого спрямовані як на стимулювання техніко-технологічний розвиток в країні та посилення політики залучення технологій, техніко-технологічного забезпечення, формування та розвитку технічної інфраструктури, необхідної для розвитку цього сектора.

Наведені наукові концепції та особливості функціонування та розвитку цифрової економіки вимагають формування двох основних груп механізмів: економічного механізму та техніко-технологічного механізму державного регулювання сектору цифрової економіки.

Слід зазначити, що запропоновані інструменти державного регулювання цифрового розвитку є інструментами інформаційного, соціально-

психологічного механізму державного регулювання у сфері впровадження цифрових технологій і базуються на використанні внутрішніх соціально-психологічних мотиваторів, потреб, при цьому створення об'єктивних інфраструктурних, технічних, технологічних та адміністративних умов, при яких такі потреби задовольняються. Акцент робиться на активному використанні цифрових технологій у соціальній сфері: освіті, медицині, громадській безпеці, транспорті, реалізації проектів Smart City для цифровізації різних сфер життя населення та формування потреби в придбанні та використанні цифрових технологій.

О. Жукова розглядає ключові ініціативи для розвитку цифрової економіки та визначає необхідність використання груп інструментів: удосконалення «цифрової освіти» та «цифрової культури» суспільства на основі формування нових специфічних компетенцій, знань, вільного володіння індивідами. потреба в інтеграції в соціальний чи економічний цифровий простір; створення нових сучасних цифрових форматів державного управління; реалізація спільних інвестиційних проектів зі створення сучасної цифрової інфраструктури з новою якістю та широкосмуговим покриттям мережі Інтернет для подолання існуючого «цифрового розриву»; внесення змін до нормативно-правових актів або прийняття нових нормативно-правових актів, які визначають та закріплюють на законодавчому рівні цифрові права громадян та принципи цифровізації та забезпечують законодавчі інституційні стимули для впровадження процесів цифровізації; забезпечення захисту інтелектуальної власності та створення стандартів кібербезпеки, необхідних для захисту інтелектуальної власності, інноваційних технологічних розробок та стимулювання функціонування та розвитку цифрового середовища [16, с.10].

Тому особлива увага приділяється підвищенню ступеня соціально-психологічної адаптації населення до впровадження процесів цифровізації та підвищення цифрової грамотності, впровадження цифрових технологій в усі сфери життя і, таким чином, внутрішнього стимулювання розвитку цифрових

технологій. технології та цифрові технології та їх відтворення в рамках розвитку сектору цифрової економіки. Що стосується державного управління, то пропонується перенести фокус з управління сферою інформаційно-комунікаційних технологій на управління впровадженням цифровізації країни. При цьому ключова роль держави у впровадженні цифрової економіки, законодавче визначення пріоритетності розвитку цифрової економіки та необхідності усунення інституційних, правових, податкових та податкових перешкод для реалізації наголошується на цифровій економіці.

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, прийнята Кабінетом Міністрів України 12 січня 2018 року, визначає основні напрями цифрового розвитку та окреслює основні інструменти, за допомогою яких можна реалізувати спрямованість і досягнення результатів [46, с. 1-18]. У цих сферах метою є подолання цифрового розриву, а їхнім основним інструментом є розвиток цифрової інфраструктури як комплексу продуктів і технологічних технологій, які забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві можливості на цифровій основі. Наступним напрямком концепції є розвиток цифрових навичок, а її інструментами є оновлення державного професійного класифікатора із запровадженням переліку цифрових професій, розробка навчальних програм для їх впровадження в закладах освіти. Напрямок цифровізації реального сектору економіки має реалізовуватися через масштабні трансформації компаній з використанням економічних інструментів та стимулів, а інструментами досягнення цього визначено таргетування – аналіз та дослідження галузей для оцінки їх конкурентоспроможності та перспектив розвитку. ; а також впровадження сучасних інформаційних технологій у промисловість та визнання міжнародних стандартів «Індустрія 4.0». Для реалізації проектів цифрової трансформації концепція пропонує ініціювання та впровадження концесійних та сервісних моделей організації фінансування, розвитку та управління інвестиційними проектами. Щодо поширення безготівкових розрахунків пропонується застосувати інструменти лібералізації законодавчої,

регуляторної та регуляторної державної політики у сфері використання безготівкових розрахунків, лібералізації валютного регулювання та вільного доступу до використання міжнародних систем і технологій безготівкових розрахунків, створення умов для поширення та розвитку платіжних систем та наголошує на необхідності гармонізації національних цифрових ініціатив із європейськими та світовими науковими ініціативами у сфері цифрового розвитку [46, с. 1-18]. Наголошуємо, що зазначена концепція є першим і, безумовно, важливим кроком у формуванні концептуально-методологічних засад та методологічного інструментарію державного регулювання розвитку цифрової економіки. Наразі концепція систематизує та встановлює основні принципи функціонування цифрової економіки, конкретизує напрями цифровізації соціально-економічного життя, описує бачення трансформації економіки країни та її перетворення з традиційної на цифрову. та визначили першочергові кроки, інструменти та заходи, необхідні для реалізації таких перетворень, які передусім передбачають запозичення передового міжнародного досвіду впровадження процесів цифровізації в реальний сектор економіки, науки, освіти, охорони здоров'я, громадського життя та громадськості. адміністрування, а також визначив основні інструменти розвитку цифрової інфраструктури.

Узагальнені результати досліджень із систематизації інструментів державного регулювання розвитку сектору цифрової економіки під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників наведено в табл. 1.3.

Дослідження засад та особливостей процесів цифровізації економіки дозволило виявити та систематизувати основні механізми та інструменти державного регулювання з метою забезпечення необхідного впливу на процеси формування сприятливого середовища для формування та розвитку цифрової економіки.

Таблиця 1.3

Інструменти державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки

Механізми	Чинники розвитку цифровізації			
	Середовище	Ресурсне забезпечення	Інфраструктура	Кон'юнктура
Інституційно-правовий	Розробка і прийняття Закону «Про цифрову економіку», Стратегії цифрового розвитку національної економіки, цільових програм цифровізації сфер та галузей економіки	Розробка та прийняття концепцій: «Індустрія 4.0.», «Цифрове виробництво», «Інтернет у промисловості», «Відкрите виробництво»; зміни в законодавстві щодо визнання криптовалют	Створення органу для координації дій із цифровізації економіки; розбудова інститутів розвитку цифрової економіки	Розробка концепції промислової трансформації та формування єдиного цифрового простору із ЄС; забезпечення права інтелектуальної власності
Економічний	Таргетинг проведення аналізу та дослідження промислових секторів із метою оцінки їх конкурентоспроможності та перспектив розвитку; удосконалення податкової, митної, інвестиційної, інноваційної політики	Удосконалення інструментів податкової та митної політики щодо введення спеціальних звільнень мит на техніку та технології; створення спеціальних фондів спільного, венчурного інвестування; закупівлі та замовлення в секторі економіки	Запровадження концесійних та сервісних моделей фінансування та управління інвестиційними проектами розбудови інфраструктури; кредитування проектів розвитку цифровізації	Лібералізація державної політики в сфері використання безготівкових розрахунків, валютного регулювання, вільний доступ до використання міжнародних систем розрахунків
Адміністративно-організаційний	Перехід на системи електронного самоврядування розширення доступу до широкого смугового Інтернету; ліцензування технологій та послуг	Розробка регламентів переходу на електронний документообіг та цифрування технічної документації; міжнародних стандартів Індустрії 4.0; стандартизація та сертифікація технологій	Розбудова та забезпечення функціонування інноваційно-індустріальної цифрової інфраструктури	Удосконалення законодавчої бази інтелектуальної власності, захисту приватних даних, кібернетичної безпеки
Інформаційний та соціально-психологічний	Прийняття та реалізація національних проектів цифровізації, впровадження ефективних моделей державно-приватного партнерства	Формування освітніх програм із визначенням нових освітніх (цифрових) компетенцій персоналу; внесення змін до класифікатора професій із розробкою переліку нових професій	Підключення до широко смугових мереж Інтернет та масове використання цифрових платформ, засобів та пристроїв	Впровадження цифровізації в соціальній сфері, державному управлінні; підвищення цифрової освіти, навичок громадян
Техніко-технологічний	Розробка та реалізація проектів поетапної цифровізації галузей промисловості, соціальної сфери та державного управління	Впровадження «хмарних технологій» для зберігання інформації та розподілу ресурсів, переходу на масове провадження роботизованих технологій виробництва	Стимулювання впровадження пристроїв засобів технологій для контролю та управління бізнес-процесами	Розвиток технологій е-торгівлі, перехід на збут через мережі Інтернет; впровадження процесів е-бізнесу, цифровізації виробництва

Примітка. Складено автором.

Підсумовуючи, слід зазначити, що основними методологічними інструментами державного регулювання цифрової економіки є інструменти інституційно-правового механізму з розробкою та прийняттям закону «Про цифрову економіку», цифрової стратегії розвитку країни. Концепція просування економіки та бізнесу «Індустрія 4.0», «Цифрове виробництво», «Інтернет у промисловості», «Відкрите виробництво» з подальшим ініціюванням прийняття цільових програм цифровізації сфер і секторів економіки.

При формуванні інституційного механізму доцільно створити відповідальний робочий орган для координації заходів з цифровізації економіки та розвитку інституцій розвитку цифрової економіки. Інтеграція країни та вплив внутрішніх і зовнішніх економічних факторів вимагають розробки концепції промислової трансформації та формування єдиного цифрового простору з країнами ЄС.

Економічний механізм доцільно реалізувати через використання широкого спектру фінансово-мотиваційних інструментів, спрямованих на пряме бюджетне фінансування цифровізації соціальної сфери, впровадження цифрових технологій державного управління та участі в інвестиційних проектах, сприяння запровадження процесів цифровізації в бізнес-секторі, зміни податків, тарифів, інвестицій, інноваційної політики, пов'язаної з наданням пільгових кредитів, зниження тарифів на обладнання та технології; створення пільгових режимів оподаткування та стимулювання процесів для розвитку цифрової економіки, цифровізації виробництва, розвитку цифрової інфраструктури; запровадження концесійних та сервісних моделей фінансування та контролю інвестиційних проектів розвитку інфраструктури та створення спеціальних умов, кредитування проектів цифровізації.

Інструменти організаційного механізму забезпечують організацію, планування та реалізацію процесів цифровізації економіки країни, розвиток необхідної інфраструктури, регулюють перехід на електронний документообіг та оцифрування технічної документації, забезпечують визнання та

застосування міжнар. стандартів «Індустрія 4.0», активно проводиться стандартизація та сертифікація технологій, які використовують ліцензування технологій та послуг

Інформаційні, соціально-психологічні механізми та інструменти їх реалізації формують середовище, соціально-психологічний клімат для розвитку знань, навичок, освіти та компетенцій, необхідних для реалізації процесів цифровізації в усіх сферах економічного та соціального життя та внутрішній стимул для одного «цифрового прориву» та активного застосування цифровізації процесів і створюватиметься через впровадження ефективних моделей державно-приватного партнерства.

Водночас техніко-технологічний механізм та його інструменти спрямовані на державне регулювання та стимулювання процесів техніко-технологічного розвитку країни, розробку та впровадження інновацій у цифровій та ІТ-сфері, розвиток телекомунікаційних технологій. та реалізація активної державної політики щодо дозволу імпорту технологій, обладнання, розвитку відповідної цифрової інфраструктури та інфраструктури для інноваційної діяльності, необхідної для техніко-технологічного оновлення, оцифрування всіх галузей промисловості в країні та її економічній сфері. Потужними інструментами техніко-технологічного механізму на сучасному етапі є: впровадження «хмарних технологій», що забезпечують безпеку інформації та розподіл ресурсів; мінімізація та оптимізація людських ресурсів і перехід до масове впровадження роботизованих виробничих технологій, сприяння впровадженню пристроїв, інструментів, мобільних технологій для моніторингу та управління бізнес-процесами, що забезпечить динамічний розвиток технологій електронної комерції, перехід до продажу продукції через Інтернет та впровадження електронних бізнес-процеси з масовою цифровізацією виробничих процесів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЕКТОРА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Світовий досвід державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки

У сучасному світі розвиток цифрової економіки та становлення інформаційного суспільства є провідними глобальними процесами, які суттєво змінюють та прискорюють економічний розвиток та трансформацію галузей, змінюють структуру економіки в цілому. Водночас інтелектуальні ресурси, технології та нематеріальне виробництво є ключовими факторами розвитку цифрової економіки, забезпечують еволюцію, перехід до наступного етапу розвитку економічних систем, формують нову економічну парадигму. Загалом, цифровізація економіки змінює світ і відкриває нові можливості для його всебічного розвитку. Проте реалізація процесів становлення та розвитку сектору цифрової економіки пов'язана з впливом і впливом численних зовнішніх і внутрішніх чинників, які чинять стимулюючий чи, навпаки, деструктивний вплив на процеси цифровізації, створюють форму та механізми управління, які забезпечити цілеспрямоване впровадження цифрового розвитку. При цьому головна роль у реалізації процесів розвитку цифрової економіки для досягнення поставленої мети.

Вивчення досвіду успішного впровадження та розвитку цифрової економіки провідних промислово розвинутих країн світу та запровадження цих механізмів та інструментів забезпечить ефективну реалізацію процесів цифровізації та дасть змогу врахувати негативний досвід та економічний пов'язані з ним ризики. з подоланням «цифрового розриву» та побудовою цифрової економіки.

Державне регулювання процесів цифровізації економіки в розвинутих країнах здійснювалося різними способами, з реалізацією відповідної державної політики, з використанням широкого спектру методів, механізмів

та інструментів, з урахуванням техніко-технологічної специфіки, рівня розвитку національних економік, стратегічні вектори розвитку національних інноваційних систем (НІС), рівень техніко-технологічного розвитку виробничого комплексу та інфраструктури та вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, ринкової кон'юнктури тощо.

У результаті кожна країна рухається власним шляхом у розвитку цифрової економіки, зосереджуючись на розробці відповідних механізмів і використовуючи найбільш ефективні інструменти правових, економічних чи адміністративних методів.

Згідно з індексом розвитку технологій DESI (The Digital Economy and Society Index) у 2017 році Данія, Фінляндія, Швеція, Нідерланди, Люксембург, Бельгія, Велика Британія, Ірландія, Естонія та Австрія стали лідерами у світі за рівнем цифрового розвитку [61]. Цифровий розвиток економік цих країн базується на високому рівні розвитку комунікацій, людського капіталу, використання Інтернету, інтеграції цифрових технологій та цифровізації соціального та громадського життя в країні, що має відповідну вплив на загальну ситуацію та розвиток економіки.

Згідно з рейтингом World Ranking Digital Evolution Index 2017, у топ-10 країн із найбільш розвиненою цифровою економікою входять: Норвегія, Швеція, Данія, Фінляндія, Нідерланди, Сінгапур, Південна Корея, Великобританія, Гонконг і США [62]. Важливими складовими динамічного розвитку цифрової економіки в цих країнах є високий рівень технологічного розвитку, доступність і поширення сучасних технологій, обсяг прямих іноземних інвестицій, активність і обсяг трансферу технологій, активність використання інформації та комунікаційні технології в усіх сферах економічного та соціального життя.

Вивчаючи досвід провідних країн світу з методології формування та реалізації процесів цифровізації та розвитку цифрової економіки, відзначаємо домінування та активне використання правових, економічних та адміністративних груп методів. Стратегія єдиного ринку цифрових

технологій, розроблена та прийнята Європейським Союзом, визначає вектори та основні групи методів, за допомогою яких здійснюється цифровізація економіки країн ЄС та розвиток цифрового ринку [24, с. 122]. Тому створення інституційно-правової бази, яка гарантує рівні умови для розвитку цифрових мереж та впровадження інновацій, потребує формування та прийняття відповідних законодавчих змін та розвитку необхідних інституцій, які здійснюються правовими методами. Забезпечується використання груп адміністративних методів з метою створення кращих умов доступу споживачів (населення, бізнесу та влади) до цифрових товарів і послуг, що передбачає усунення значної кількості адміністративних бар'єрів та забезпечення максимальної доступності цифрових технологій. Використання економічних методів для покращення податкової, митної, інвестиційної, інноваційної, фінансової та бюджетної політики та запровадження економічних стимулів для цифровізації економіки з використанням широкого спектру економічних інструментів, таких як фінансування через створення спільних підприємств, інвестиції Ford, кредитування, інвестиції, лібералізацію державної фінансової політики, операцій та валютного регулювання, спрямовані на максимізацію потенціалу зростання цифрової економіки як одного з трьох основних напрямків європейської стратегії для внутрішнього ринку цифрових технологій.

Якщо вивчати досвід Німеччини, то слід зазначити, що при реалізації її національних програм «Індустрія 4.0». Основна ідея – створення «розумних фабрик» з високим рівнем ресурсоемності, адаптивністю та розвитком бізнес-процесів, як виробництва, так і доставки та реалізації продукції [10, с. 165]. У державному регулюванні цих процесів переважають економічні непрямі методи мотиваційного стимулювання реалізації.

«Розумне виробництво» та впровадження, створення інноваційного середовища, в якому розвиток відповідних процесів у довгостроковій перспективі та започаткування відповідних інвестицій є фінансово ефективними та забезпечують стабільність. Водночас, розглядаючи співпрацю

та досвід Німеччини та Китаю у розвитку розумного виробництва, слід зазначити, що Китай активно використовує прямі економічні методи та принципи жорсткої вертикальної економічної політики для інвестування ресурсів у розвиток розумного виробництва. із запровадженням «штучного інтелекту», що є основою для побудови нової цифрової економіки. Китай використовує широкий спектр економічних методів, активно залучає інвестиції з бізнес-середовища, реалізує непрямі економічні методи стимулювання інвестицій провідних потужних підприємств, а також адміністративні методи, які заохочують підприємства, які інвестують у цифрову економіку, приносять значну ринкову перевагу. Сьогодні серед механізмів державного регулювання Китай активно використовує технічні, технологічні та економічні механізми для створення свободи розвитку технічних та технологічних інновацій з інших країн світу та кращі інтелектуальні ресурси, створювати для них економічні умови, мотивувати та зацікавлювати їх.

Створення інституційно-правових механізмів у кожній країні відбувається відповідно до соціально-економічних особливостей функціонування її правової системи. Таким чином, це була перша країна, в якій було створено Міністерство цифрової економіки як державний орган, відповідальний за управління процесами цифровізації країни, а також запроваджено широке та масове використання «хмарних технологій» зі створенням «Дата центів» «G. Clouds» стала Великобританія [13]. Слід зазначити, що сьогодні ця країна є однією з найрозвиненіших країн світу з точки зору інновацій та інформаційних технологій. Фактично Великобританія запровадила поняття «цифрова економіка» у світову наукову термінологію та суттєво розвинув її методологію та механізми впровадження.

Інституційно-правовий механізм державного регулювання розвитку цифрової економіки в країнах ЄС забезпечується прийняттям та впровадженням низки нормативно-правових актів як на рівні ЄС, так і на рівні кожної окремої країни-члена. У 2010 році, наприклад, Європейський Союз

ухвалив «Цифрову стратегію Європа 2020», яка спрямована на розвиток цифрової економіки та масове впровадження інтернет-технологій. У 2015 році в ЄС було запроваджено цифрову ініціативу «Цифрове перетворення промисловості», яка фокусується на шести стратегічних сферах: логістиці, медіа, споживчих товарах, енергетиці, автомобілебудуванні та охороні здоров'я, а в 2016-2017 роках запущено проекти цифровізації в ще вісім ініційованих і затверджених галузях: хімічна промисловість, нафтогазова та металургійна промисловість, авіаційна промисловість, готельний бізнес, послуги, страхування та телекомунікації. Оцінюючи потенціал цифрової економіки та фінансову ефективність, науковці зазначають, що очікувані доходи від цифровізації можуть скласти 30 трильйонів доларів протягом наступних 10 років, до 2025 року [57, с. 180]. Окрім загальної стратегії цифрового розвитку ЄС, країни Європейського Союзу розробили та затвердили окремі стратегії та програми цифрового розвитку з визначенням цілей та стратегічних завдань для напрямів розвитку. Такими документами стали «Індустрія 4.0.» (Industry 4.0.) «Розумне виробництво» (Smart manufacturing), «Інтернет у промисловості» (Internet of manufacturing), «Цифрове виробництво» (Digital manufacturing) та «Відкрите виробництво» (Open Manufacturing) прийнята в 2011 р. в Німеччині. Таким чином, країни світу сформулювали власне бачення та власні ініціативи цифрового розвитку та визначили, конкретизували стратегії і проекти цифрового розвитку та цифровізації економіки відповідно до викликів індустріальної революції 4.0. та визначили стратегічні напрями поетапної цифровізації економіки країни.

Реалізація інституційно-правового механізму державного регулювання в країнах ЄС здійснюється відповідно до прийнятої «Стратегії розвитку внутрішнього ринку цифрових технологій», основними принципами якої є створення умов для максимально зручного доступу до цифрових товарів і послуг європейських споживачів; гарантія інституційних рамкових умов, які гарантують усім учасникам ринку рівні права у розвитку цифрових мереж і впровадженні цифрових технологій; та максимізація засобів державного

регулювання, спрямованих на розвиток цифрової економіки як складової соціально-економічного розвитку. Власне, з метою виявлення та аналізу результатів державного регулювання у сфері впровадження цифрових технологій у Європі було запроваджено зведений «індекс цифрової економіки та суспільства», який узагальнює цифрові показники в Європі та оцінює успішність реалізації стратегії. для державного регулювання розвитку цифрової економічної індустрії, впровадження процесів цифровізації та еволюції економіки [24, с. 122].

Таким чином, з визначенням органу управління, координації та регулювання процесів цифровізації економіки країн ЄС, з формулюванням концептуального бачення процесів цифровізації, з прийняттям стратегії цифрового розвитку та для розвитку цифрової економіки та впровадження цифровізації всіх сфер соціально-економічного життя, необхідні відповідні проекти та програми в конкретних сферах, напрямках економіки в країнах ЄС, інституційні та нормативні основи, механізми та методи дослідження ефективності впровадження процесів цифровізації розглянуто для досягнення сформованої головної мети підвищення цифрової конкурентоспроможності європейських країн порівняно з іншими країнами світу. Водночас важливим напрямом інституційно-правового механізму є прийняття відповідних законів та дотримання норм, що забезпечують охорону інтелектуальної власності, а також розвиток та оптимізація систем державного патентування, ліцензування продукції цифрових технологій та дотримання та захист авторських і майнових прав.

Розглядаючи особливості застосування країнами ЄС організаційного механізму державного регулювання, слід зазначити, що в питаннях державного регулювання розвитку цифрової економіки та цифровізації окремих сфер і галузей країни ЄС має позицію: впливати і максимізувати ефект адміністративними методами і механізмами, а віддає перевагу економічним механізмам і методам [24, с. 28]. Тому позиція країн ЄС полягає в мінімізації допустимих перешкод для розвитку підприємництва та торгівлі у

сфері цифровізації; стимулювання інвестиційної діяльності, запровадження м'якого стимулюючого регулювання в галузі телекомунікацій, суттєве зниження торговельних обмежень та усунення внутрішніх бар'єрів і торговельних обмежень між країнами ЄС і, загалом, створення адміністративних умов для максимального сприяння розвитку ринкові механізми, запровадження цифровізації, доступність та спрощення реєстрації бізнесу, зняття суттєвих ліцензійних та ліцензійних обмежень під час здійснення електронних бізнес-процесів з виробництва та продажу продукції чи просування товарів і послуг через електронну комерцію.

Важливим аспектом для функціонування єдиного цифрового ринку в країнах ЄС і в усьому світі є цифрова стандартизація, а саме сумісність стандартів, протоколів та інтерфейсів. Сьогодні в усьому світі використовуються стандарти ЄС і стандарти США [16, с. 10]. Відповідно, запровадження єдиних цифрових стандартів є важливою та необхідною передумовою для успішної інтеграції країн у європейський та світовий економічний простір.

Інтернет-портали та онлайн-вікна, які надають потенційним інвесторам всю необхідну інформацію про інвестиційне законодавство та інвестиційні процеси, є основними інструментами державного регулювання стимулювання інвестицій в економіку [24, с. 128]. Відповідно, впровадження електронних систем регулювання та систем електронної реєстрації стало цифровим інструментом, спрямованим на стимулювання та розвиток інвестиційних процесів. Запровадження цих систем дозволяє державним регуляторам спростити адміністративні та реєстраційні режими компаній, що значно покращує та забезпечує прозорість видачі ліцензій та дозволів, а також стимулює розвиток нової цифрової інфраструктури, необхідної для роботи цих компаній, платформ і перехід на новий цифровий обмін інформацією.

Розробляючи економічний механізм державного регулювання розвитку цифрової економіки, провідні країни світу ініціюють та впроваджують зміни в економічній (інвестиційній, податковій, інноваційній, промисловій) політиці;

запровадження економічних стимулів для процесів цифровізації економіки шляхом використання фінансових інструментів, створення спеціальних спільних інвестиційних фондів із лібералізацією фінансових операцій [71]. Тому в країнах ЄС, США та Китаї активно розробляються та впроваджуються програми фінансування, кредитування та субсидування впровадження електронних систем і продуктів.

Досвід успішних країн доводить доцільність ініціювання та реалізації спільних державно-приватних інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток цифрової економіки, розвиток цифрової інфраструктури та необхідність державного контролю та посилення державного впливу на процеси відбору інвестицій для пошуку. Для проектів, пошуку та залучення інвесторів, а відповідна цифровізація цих процесів та підвищення їх прозорості та надійності сприятиме збільшенню надходження іноземних та внутрішніх інвестицій та активізації інвестиційних процесів.

Серед п'яти основних напрямків програми цифрового підприємництва Єврокомісія виділяє розвиток цифрових знань і ринку; створення цифрового бізнес-середовища; спрощення доступу бізнесу до фінансування; навчання та розвиток цифрових навичок співробітників; створення підтримуючої культури [19, с. 17]. Тому важливим аспектом соціально-психологічного механізму впровадження цифрових технологій є формування суспільної мотивації до використання цифрових технологій, яка значною мірою залежить від доступності цифрових технологій, розвитку та функціонування інфраструктури, реалізації державних програм. платформи для цифровізації всіх сфер соціального та економічного життя, створюючи тим самим умови для активізації використання цифрових процесів більшістю населення. Важливим фактором є формування нових моделей цифрової культури, моделей поведінки та спілкування людей у зв'язку зі змінами та впровадженням цифрових технологій. Використання пристроїв і технологій вимагає знань і навичок, і зростає потреба у фахівцях з базовими знаннями, здатністю вирішувати складні проблеми та відповідними навичками. Це

дозволяє стверджувати, що в умовах цифрової економіки якість людського капіталу, а також розвиток і доступність інформаційних технологій є важливими для її подальшого розвитку. Таким чином, соціально-психологічний механізм та його інструментарій спрямовані на розвиток і впровадження цифровізації як невід'ємної частини життя людини в усіх сферах.

В Європейському Союзі державне регулювання надає особливого значення розвитку інституційної інфраструктури (цифрової, фінансової, інноваційної), необхідної для швидкого та ефективного впровадження цифровізації, шляхом забезпечення механізму взаємодії елементів інституційної інфраструктури та інвестиційної створюється сегмент цифрової економіки [24, с. 130]. Отже, розвиток фінансової інфраструктури, поява та впровадження нових фінансових інструментів і механізмів надання фінансових послуг та прискорення фінансових операцій призвели до прискорення процесів фінансового інвестування, підвищення доступності та ефективності, що покращує загальну інвестиційну ефективність та значно активізує інвестиційні процеси.

Процеси державного регулювання цифровізації економіки та соціального життя країн спрямовані на формування та впровадження нових інструментів. Тому важливе значення має такий інструмент, як координація дій контролюючих органів та державних установ [71, с. 200]. Зазначається, що його застосування має вирішальне значення для реалізації процесу подолання цифрового розриву та швидкого переходу до моделі розвитку цифрової економіки.

Як показує досвід країн ЄС, новими ефективними інструментами державного регулювання розвитку цифрової економіки є такі інструменти, як активізація інвестиційних процесів та розвиток інститутів спільного інвестування, які разом забезпечують процеси поєднання фінансової інфраструктури з приватною. капіталу, тоді як держава через закони та механізми державного регулювання забезпечує пристосування інвестиційної

політики до потреб суспільства та пристосування нових правил та інвестиційних механізмів до нових умов цифрової економіки.

Серед інструментів державного регулювання в США активно використовується зростання венчурних інвестицій у технологічні компанії, у створення яких у 2016 році було інвестовано 994 млн дол. США [68, с. 200]. Діяльність цих компаній зосереджена на регуляторних технологіях, або «regtech», які за допомогою інформаційних технологій дозволяють, спрощують і значно прискорюють реалізацію регуляторних вимог для учасників фінансового ринку країни. Підтримуючи та стимулюючи глобальні венчурні інвестиції в розвиток regtech-компаній, розвивається необхідна допоміжна інфраструктура, яка значно прискорить впровадження процесів цифровізації на фінансовому ринку, а оскільки фінансові транзакції є невід'ємною частиною функціонування загальної економічної системи, вона також полягає в інших її складових.

За результатами дослідження 31 країни світу, проведеного експертами ОЕСР, найважливішими інструментами подолання «цифрового розриву» у 2023 р. стануть: стимулювання приватних інвестицій; розробка програм цифрової трансформації публічних фінансів, активне використання систем електронних платежів, розвиток реалізації та регулювання державних програм розвитку цифрової економіки [66, с.8]. Таким чином, ці інструменти спрямовані як на прискорення розвитку сектору цифрової економіки та процесів цифровізації економіки країни, так і на підвищення публічності та відкритості операцій, які здійснюють уряди, а також на підвищення прозорості та ефективності інвестицій за рахунок Програми державного фінансування та заохочення у сфері цифрових технологій, яка сприятиме покращенню інвестиційного клімату в країнах та стимулюватиме зростання внутрішніх та зовнішніх інвестицій у розвиток цифрової економіки.

Отже, узагальнюючи досвід провідних промислово розвинутих країн світу щодо методів, механізмів та інструментів реалізації процесів цифровізації економіки, слід зазначити, що основними методами, які

використовуються, є правові методи, дія яких пов'язана із законодавчими змінами щодо створення правової, інституційної бази для цифровізації економіки; адміністративні методи – зі зняттям адміністративних бар'єрів та створенням умов для широкого доступу населення держави, бізнесу та суспільства в цілому до цифрових технологій; використання економічних, переважно непрямих методів, дія яких спрямована на стимулювання та ефективне формування зростання цифрової економіки.

2.2. Характеристика державної політики забезпечення розвитку сектора цифрової економіки

Як показав аналіз світового досвіду, в країнах з розвинутою ринковою економікою ефективно працює інструмент державного регулювання, за допомогою якого відповідні органи влади впливають на процеси, що відбуваються в економіці, підтримують позитивні тенденції та гальмують негативні фактори - перешкоди та сприяють створенню мотиваційного середовища для дотримання раціональної поведінки суб'єктами економіки. Завданням державної політики є забезпечення розвитку регульованих сфер, досягнення реалізації та балансу інтересів держави, суспільства та економіки, запобігання виникненню та зростанню ризиків і загроз національній безпеці та її складовим.

Результати комплексної характеристики державних політик, виявлення їх позитивних практик та прорахунків і невиконаних завдань є достатньо надійною інформаційно-аналітичною основою для прийняття подальших управлінських рішень щодо розробки кращого та ефективнішого державного регулювання.

Слід зазначити, що особливістю аналізу політики, на відміну від стану та тенденцій розвитку ринкових процесів, є те, що його якісні та комплексні ознаки не пов'язані з певними кількісними показниками та їх змінами, а отримують відповіді на запитання: чи досягнута ціль і виконано поставлені

при реалізації завдання плануванням. При цьому важливо вказати, чи відбулися бажані зміни та зрушення безпосередньо під впливом державного регулювання чи зумовлені зовнішніми факторами та умовами. Інше важливе питання полягає в тому, чи заздалегідь визначені мета та завдання державної політики у сфері регулювання, що аналізується. Якщо так, то їх правильно ідентифіковано. І, нарешті, по-третє, при аналізі державної політики набагато важливіше зіставити отримані результати з основними функціями та завданнями державного регулювання в усіх сферах економічної діяльності. Мета і завдання державної політики визначаються або в основних правових актах, що формують інституційно-правове середовище господарської діяльності, або в державних стратегіях і програмах соціально-економічного розвитку.

На сьогодні дієвим документом стратегічного планування цифровізації економіки України є Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [46]. Документ містить: основні положення, що конкретизують базову термінологію у сфері розвитку інформаційного суспільства та цифрової економіки; цілі цифрового розвитку країни; принципи оцифрування; напрями цифровізації; шляхи гармонізації розвитку цифрової економіки України та ЄС.

Концепція визначає головну мету державної політики – реалізацію прискореного сценарію цифрового розвитку та пояснює такий сценарій: усунення правових перешкод, запровадження стимулів для бізнесу, створення попиту на цифрові продукти та послуги, розвиток інфраструктури, поглиблення цифрових навичок, розвиток цифрового підприємництва. На нашу думку, незважаючи на абсолютну нечіткість формулювання цілей, завдання державної політики у сфері цифровізації української економіки визначено досить правильно.

Однак і тут мова йде про низьку ефективність державного регулювання в аналізованій сфері, оскільки ці завдання не були реалізовані в повній мірі та не досягнуто основних оціночних цілей концепції: 30 місце в рейтингу

Networked Readiness Index (на разі – 67 місце); 40 місце у рейтингу Global Innovation Index (47 місце) та 60 місце у рейтингу Global Competitiveness Index (81 місце).

Встановлення причин такого стану потребує аналізу ступеня реалізації кожного з основних завдань державної політики розвитку сектору цифрової економіки, а також обґрунтування причин та перешкод для їх реалізації. Враховуючи теоретико-методологічні основи, а також прикладні аспекти процесів цифровізації на різних рівнях влади, на нашу думку, основними завданнями державної політики є:

1) Створення законодавчої бази (повне визначення всіх основних понять) та регулювання відносин у цифровій економіці);

2) Розробка форсайтів (стратегічне та тактичне планування (на основі прогнозів розвитку ситуації) на макро-, мезо- та мікрорівнях, а також у галузевому та галузевому аспектах);

3) Забезпечення інтеграції секторів та питань цифрової економіки (спільний розвиток та співпраця представників електронного бізнесу, електронного уряду та електронного суспільства);

4) Розбудова інфраструктури ринку цифровізації (побудова всіх повноцінних елементів підтримки та задоволення потреб суб'єктів цифрової економіки та цифрових відносин);

5) Забезпечення мотивації суб'єктів господарювання та представників секторів цифрової економіки (створення умов, за яких суб'єкти господарювання зацікавлені та достатньо мотивовані інвестувати у розробку, впровадження та використання цифрових технологій);

6) Формування ресурсного забезпечення (розвиток ринку ресурсів, необхідних для розвитку сектору цифрової економіки – інтелектуально-людських, фінансово-інвестиційних, техніко-технологічних, інформаційних, консалтингових тощо);

7) Контроль функціонування та розвитку сектору цифрової економіки (моніторинг та ефективність використання ресурсів для реалізації державної політики в аналізованій сфері).

На нашу думку, говорити про ефективність державної політики щодо розвитку сектору цифрової економіки в Україні можна лише за умови виконання всіх цих завдань на належному рівні. З іншого боку, в результаті проведеного аналізу є підстави відзначити, що на сьогоднішній день реалізовано ряд важливих інструментів і заходів державного регулювання, що є позитивним моментом. Проте ефективність державної політики залишається низькою.

У 2015 році Указом Президента України було затверджено Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», в якій реформування телекомунікаційної інфраструктури включено до переліку 62 реформ, які мають бути здійснені в нашій країні до 2020 року, а також як і інші реформи – Програма електронного урядування та Програма розвитку інформаційного суспільства та ЗМІ [45].

Подальший розвиток нормативно-правової бази для розвитку сектору цифрової економіки в Україні стосувався визначення концептуальних засад «Цифрового порядку денного України – 2020» із центральними завданнями, пріоритетами, ініціативами та проектами «цифрування» на наступні три роки.

У 2017 році прийнято Закон України «Про електронні довірчі послуги», який визначає правові та організаційні засади надання таких послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правовідносин у сфері електронних довірчих послуг, процедуру державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правових та організаційних засад електронної ідентифікації [42], тобто інституціалізовано в Україні регламент ЄС з eIDAS-регулювання.

У 2018 році затверджено основний документ стратегічного планування державної політики розвитку сектору цифрової економіки України на 2018 рік – Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та план заходів щодо її схвалено впровадження [46].

У таблиці 2.1 подано зведення основних етапів розвитку формування нормативно-правової бази для розвитку цифрової економіки.

Таблиця 2.1

Основні нормативно-правові акти, що визначають та регулюють розвиток сектора цифрової економіки України

Роки	Характер НПА	Назва НПА	Ключові положення щодо розвитку цифрової економіки
2007	Закон України	Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки	Стратегічні цілі та напрями, основні положення та організаційно-правові основи державної політики розвитку інформаційного суспільства в Україні
2013	Розпорядження Кабінету Міністрів України	Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні	Мета, принципи і завдання державної політики; етапи та напрями реалізації політики
2014	Постанова Кабінету Міністрів України	Про схвалення Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року	Завдання щодо посилення інформаційного та комунікативного зв'язків між містами та іншими територіями; створення можливостей доступу через Інтернет до музеїв, театрів, бібліотек, медичних та навчальних закладів; конвергенції вітчизняних та європейських стандартів ІКТ
2015	Декларація країн східного партнерства ЄС	Декларація східного партнерства ЄС з питань цифрової економіки	Стратегічні пріоритети та завдання за напрямками: електронна комерція, електронні митні послуги, електронна ідентифікація, інформаційна безпека, цифрові технології, телекомунікаційні послуги, інфраструктура, електронна торгівля, електронні послуги охорони здоров'я, ін.
2015	Указ Президента України	Про схвалення Стратегії сталого розвитку «Україна-2020»	Напрями реформування телекомунікаційної інфраструктури, електронного урядування, розвитку інформаційного суспільства та медіа
2017	Закон України	Про електронні довірчі послуги	Інституціалізація в Україні регламенту ЄС з eIDAS-регулювання
2018	Розпорядження Кабінету Міністрів України	Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації	Цілі та принципи цифровізації економіки; напрями цифрового розвитку; засади гармонізації цифрового розвитку України з цифровими ініціативами, цифровим порядком денним для Європи та єдиним цифровим простором

Примітка. Систематизовано автором.

Таким чином, є певні підстави стверджувати, що законодавчу базу для розвитку цифрової економіки в Україні створено. При цьому виникає закономірне запитання: якщо найважливішим нормативно-правовим актом у

будь-якій сфері є право держави, то який закон України регулює розвиток цифрової економіки? Очевидно, що такого прямого закону не існує. Отже, чи досконала національна правова база для функціонування сектору цифрової економіки? Напевно ні. Тому, на нашу думку, в Україні назріла актуальність розробки та ухвалення закону про державне стимулювання (або підтримку) розвитку цифрової економіки України.

Це був би законодавчий акт найвищого рівня, який би визначав правові та економічні засади функціонування та розвитку цифрової економіки в Україні, а головне – безпосередні механізми, інструменти та засоби державної політики та регулювання, а також стимулювання розвитку як сектору цифрової економіки в цілому, і його сегменти.

Крім того, важливим є подальше вдосконалення національного законодавства для створення сприятливого регуляторного середовища для розвитку сектору цифрової економіки. Тут слід підкреслити, що проникнення інформаційних технологій в економічні процеси об'єктивно змінює характер існуючих процесів і призводить до виникнення нових правовідносин. З огляду на це, доцільно максимально спростити нормативні акти, що регулюють створення та впровадження цифрових технологій компаніями.

Загалом, на нашу думку, основними напрямками удосконалення вітчизняного нормативно-правового середовища для розвитку сектору цифрової економіки мають бути:

- створення правової бази цифровізації (запровадження всіх відсутніх на сьогодні норм і понять, видів, об'єктів та суб'єктів економіки – та правовідносин, затвердження засад державного регулювання розвитку цифрової економіки, відповідальності, а також конкретних механізмів стимулювання інноваційної та інформаційно-технологічної діяльності);

- регламентації правил поведінки основних інститутів цифрової економіки (визначення єдиного методу ідентифікації та автентифікації фізичних і юридичних осіб, створення умов для збору, передачі, зберігання,

обробки, передачі даних, імплементація норм, які надають пріоритет цифровим даним над традиційним документообігом);

- зняття законодавчих обмежень щодо розвитку сектору цифрової економіки у суміжних галузях права, а також у сферах, які є визначальними для розвитку цифрового підприємництва;

- створення особливого правового режиму для суб'єктів господарювання, у тому числі організацій громадянського суспільства, які запровадили інформаційні процедури та бажають відкрити їх для держави, представники громадянського суспільства.

Крім того, зазначаємо, що подальший розвиток та вдосконалення вітчизняної нормативно-правової сфери функціонування сектору цифрової економіки має здійснюватися відповідно до нормативно-правових актів, а також тенденцій розвитку світових та європейських інституційно-правових сфері в цій сфері. Стратегічною основою відповідної національної політики сьогодні є, зокрема, глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року (ООН), стратегія «Європа 2020» та «Цифровий порядок денний для Європи» з інструментами та засобами кібербезпеки, захисту даних, довіри. в Інтернеті у розвитку цифрових компаній; дослідження та інновації, цифрова інфраструктура, нові технології, компоненти та системи; покращення доступу та зв'язку (широкопasmовий доступ у Європі, телекомунікації, відкритий Інтернет); такі елементи цифрової економіки, як FinTech-старт-апи в Європі, хмарні технології та інтернет-консалтинг [60; 63; 69].

В Україні не використовується такий ефективний інструмент взаємодії секторів цифрової економіки, як державно-приватне партнерство. Для державних установ державно-приватне партнерство слугує інструментом для розробки науково-інноваційної політики, підвищення її ефективності та адаптації до мінливих умов розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, а також до глобальних і суспільних викликів.

Для бізнесу державно-приватне партнерство дає змогу виходити на нові ринки та створювати цінності завдяки співпраці та співпраці. На нашу думку,

державно-приватне партнерство є чи не найефективнішим засобом реалізації політики розумної спеціалізації міст і регіонів країни. Регіональні та місцеві органи влади, реалізуючи таку політику, могли б водночас підвищити рівень конкурентоспроможності як окремих компаній, так і таких новостворених високотехнологічних цифрових кластерів.

Державно-приватне партнерство відкриває нові можливості для громадянського суспільства використовувати особистий потенціал для формування якості життя. Для досягнення цих цілей держава має забезпечити поступову модернізацію системи державного управління, розвиток зручних для користувача послуг електронного урядування та можливість безбар'єрного та безпечного спілкування з державними органами.

Політика уряду є незавершеною, якщо не будуть реалізовані всі його основні функції. Тому негативно, що в Україні не реалізована контрольна функція, зокрема не проводиться аналіз розвитку цифрової економіки. Навпаки, така інформація дасть змогу відстежувати стан справ, визначати сфери, де процеси цифровізації є недостатніми, визначати перешкоди для розвитку сектору цифрової економіки та своєчасно вживати заходів для усунення перешкод.

Тому вважаємо, що врахування необхідності удосконалення визначених нами проблемних аспектів (відповідно до основних завдань державної політики) розвитку цифрової економіки в Україні значно підвищить ефективність державного регулювання та забезпечить підвищення у керованості та ефективності процесів цифровізації та посиленні інноваційно-технологічної конкурентоспроможності економіки.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СЕКТОРА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

3.1. Шляхи вдосконалення інституціонального забезпечення державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки

Роль і значення інституційного забезпечення будь-якої сфери державного регулювання є дуже важливим і об'єктивно необхідним. Інституційне забезпечення в першу чергу відповідає за створення середовища, в якому розвиваються певні процеси. Крім того, якісне інституційне забезпечення, по-перше, забезпечує незворотність необхідних тенденцій; по-друге, реалізується внутрішня і зовнішня мотивація всіх актуальних для замовлення тем.

Існують різні підходи до визначення складу елементів інституційного забезпечення, що є прийнятним, оскільки не всі сфери, ситуації та умови вимагають використання певних компонентів. На нашу думку, враховуючи сучасний етап розвитку та наявне інституційне забезпечення, цифрова економіка має зосередитися на таких складових при плануванні державної політики щодо її вдосконалення:

- 1) організаційно-правові основи;
- 2) інституційно-організаційна платформа;
- 3) інституційна та інфраструктурна підтримка;
- 4) інституційно-економічний блок;
- 5) інституційно-психологічне середовище.

Вибір цих компонентів визначається наступними аргументами. По-перше, чинне національне законодавство та система нормативно-правових актів на всіх рівнях влади в дуже незначній мірі визначають більшість необхідних аспектів, пов'язаних з економічною діяльністю та відносинами в цифровій економіці, більшість з яких залишаються неписаними (не згадуються в жодному), залишаються неврегульованими центральні сучасні аспекти

розвитку цифрових технологій, важливі положення щодо охорони та захисту технологій, зберігання, передачі та використання інформації.

По-друге, в Україні відсутня організаційна система управління процесами формування, розвитку та реалізації потенціалу сектору цифрової економіки. Деякі кроки в цьому напрямку зроблено, але їх недостатньо. Не сформовані всі необхідні елементи організаційно-управлінської системи, не налагоджено достатній зв'язок між існуючими.

По-третє, для активного розширення сектору цифрової економіки необхідно розвивати його інфраструктуру – інформаційно-комунікаційну, інженерно-програмну, технологічну, фінансову, інвестиційну, інтелектуальну, кадрову, матеріальну. Без них жодна економіка та її базові галузі не можуть ефективно функціонувати.

По-четверте, фактори, що спонукають економічних агентів до раціональної поведінки, повинні діяти в рамках інституційного забезпечення. Такі стимули чітко вимагаються законом, але вони можуть приймати різні форми, напр.

По-п'яте, як показує досвід успішних реформ, існує потреба в інформаційно-психологічному забезпеченні державної політики; постійна комунікація бізнесу та громадськості щодо розвитку сектору цифровізації в Україні. Інформація необхідна не лише для підвищення обізнаності середовища про вектори розвитку держави та її економіки, а й для впливу на поведінку населення та бізнесу.

У сукупності наявність та належна активізація дії зазначених компонент інституціонального забезпечення дозволять значно зрушити процеси досягнення визначених нами стратегічних цілей державної політики розвитку сектора цифрової економіки в Україні, зробити її більш збалансованою і системною, сфокусованою навколо чітко визначених орієнтирів, чинників та умов, що їх визначають, забезпечити якнайкращу комунікацію з представниками інформаційного суспільства, бізнесу та громадськості, інфраструктурним та іншими елементами.

Структуру системи інституціонального забезпечення розвитку сектора цифрової економіки наведено на рис. 3.1.

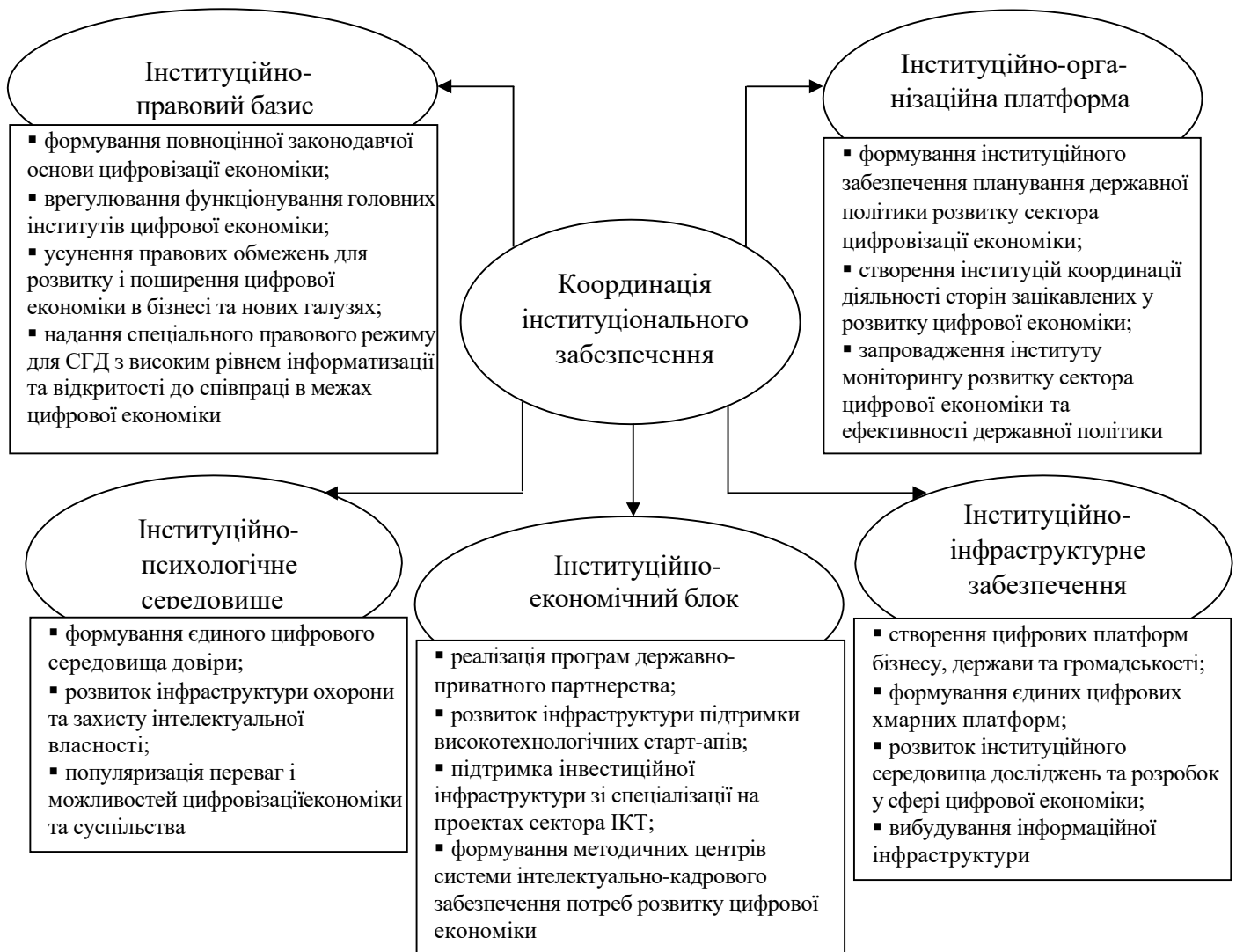

Рис. 3.1. Структура інструментів формування інституціонального забезпечення розвитку сектора цифрової економіки в Україні

Примітка. Складено автором.

При формуванні інституційного забезпечення всіх сфер економіки та суспільного життя важливою є наявність системи нормативно-правових актів, які визначають правила гри, регулюють відносини між учасниками, створюють стимули для раціональної поведінки суб'єктів економіки тощо. Сфера цифровізації економіки є не винятком, а більшою мірою абсолютно новою сферою відносин, регулювання якої потребує цілого ряду змін у вітчизняному законодавстві та гармонізації його положень із міжнародною практикою, а також вирішення комплекс питань інформаційної безпеки.

Тому в рамках питання державної політики щодо формування інституційного забезпечення розвитку сектору цифрової економіки насамперед необхідно говорити про вдосконалення нормативно-правової бази його функціонування. Враховуючи велику кількість аспектів та питань, які мають бути врегульовані законодавчо, справедливо стверджується, що необхідно прийняти окремий закон України про розвиток сектору цифрової економіки, в якому викладено основні поняття у цій сфері, зокрема, такі як цифрове середовище, цифровий документ, відносини у сфері оцифрування та багато інших. Закон встановлює мету, стратегічні орієнтири розвитку цифрової економіки України, методи, принципи, механізми та інструменти регулювання ринку цифрових товарів і послуг, а також галузі цифрової економіки в цілому.

Окремий блок законодавчих питань щодо нормативно-правової бази функціонування сектору цифрової економіки має враховувати особливості здійснення ключових видів діяльності в цифровій економіці, їх суб'єктів і суб'єктів, правовідносини всіх видів і видів. правова, соціальна та економічна відповідальність.

Важливо також сказати, що розвиток цифрових технологій став можливим завдяки активному інноваційному та технологічному розвитку у світі. Але на оцифруванні цей процес не зупиниться, а триватиме. Тому важливо побачити наступні перспективи та законодавчо закріпити інструменти застосування спеціальних правових режимів з метою стимулювання дослідницької, експериментальної, інноваційної та технологічної діяльності вже в контексті формування потужного сектору цифровізації національної економіки України.

Після чіткого визначення та інституціоналізації ключових понять, важливих для нормального функціонування та державного регулювання відносин у цифровій економіці, необхідно законодавчо закріпити функціонування основних її інститутів. Метою є встановлення єдиної процедури ідентифікації та автентифікації фізичних і юридичних осіб,

формування так званого єдиного цифрового середовища «довіри». Усі питання, пов'язані з ідентифікацією суб'єктів відносин для подальшого безпечного зв'язку та обміну даними, повинні регулюватися законом. В іншому випадку замість вигод і перспектив посилення конкурентоспроможності національної економіки можна отримати купу питань інформаційної безпеки та загроз для сталого функціонування економіки.

Серед стратегічно важливих напрямків державного регулювання щодо створення інституційно-правового забезпечення розвитку сектору цифрової економіки ми вважаємо зняття законодавчих обмежень щодо поширення засад цифрової економіки в компаніях та нових галузях. Діяльність у цьому напрямку передбачає такі принципи:

по-перше, законодавчі ініціативи, які прискорять мотивацію суб'єктів господарювання до ширшого використання інформаційних технологій у бізнес-процесах та бізнес-практиці;

по-друге, нормативно-правові акти, що забезпечують захист прав та інтересів суб'єктів – учасників відносин у рамках цифрової економіки;

по-третє, усунення адміністративних та інших перешкод для розвитку сектору цифровізації економіки та активного поширення цифрових відносин.

З метою посилення мотивації до якнайширшого впровадження інформаційних технологій у внутрішні та зовнішні процеси суб'єктів господарювання, на нашу думку, необхідно визначити правовий статус та запровадити єдиний реєстр трудових відносин, який замінить декілька традиційних фізичних інструментів (трудова книжка, цивільно-правові договори, табелі обліку робочого часу тощо), а також регламентовані та спрощені бар'єри для реалізації трудових відносин у цифровій сфері.

Наступним кроком стане впровадження електронних засобів зв'язку в інші сфери взаємовідносин, зокрема між населенням, бізнесом, представниками громадянського суспільства та державою. Регулювання цих процесів може набувати більш «агресивної» форми, наприклад, шляхом

заборони впровадження нових сфер і форм державних відносин з фізичними та юридичними особами, які не мають відповідного аналога на цифровому рівні.

У другому напрямі – захисті прав – органи влади мають активізувати роботу щодо визначення та реалізації правового механізму захисту прав інтелектуальної власності та результатів наукової, інноваційної, технологічної та іншої інтелектуальної та творчої діяльності. У напрямку усунення адміністративних та інших перешкод вирішується питання щодо проведення дослідження чинних в Україні нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність, наявність положень, які перешкоджають або ускладнюють використання цифрових технологій підприємствами в цілому та за галузями економіки.

Особливої уваги заслуговують такі сектори реального сектора економіки, як інформація та комунікації, фінансова та страхова діяльність, професійна, наукова та технічна діяльність, адміністративні та допоміжні послуги, державне управління, соціальне забезпечення, освіта, охорона здоров'я та соціальна допомога.

Змін також потребує система технічного регулювання та стандартизації, особливо в частині їх коригування та адаптації до потреб та специфіки розвитку сектору цифрової економіки. Такі заходи є особливо актуальними, оскільки дозволяють передбачити проблемні ситуації, пов'язані з активним розвитком цього сектору економіки та зростанням так званих інституційних пасток у сфері технічного регулювання та стандартизації, зумовлених відсутністю чи неузгодженістю існуючих нормативно-правових актів. поява принципово нових технологічних продуктів (послуг).

Успіху у стимулюванні розвитку сектору цифрової економіки також сприяє надання особливого правового режиму для компаній з високим ступенем комп'ютеризації та відкритості до співпраці у розвитку цифрової економіки. Проте одразу слід підкреслити, що мають бути чітко визначені критерії переходу до такого спеціального правового режиму, серед яких

важливе місце займають відкритість до інформації, готовність до співпраці в контексті інформаційного моніторингу діяльності, відповідальність за порушення, відповідальність за правопорушення тощо.

Слід зазначити, що особливий правовий режим цифровізації уможливорює системний вплив через набір регулятивних, охоронних, процедурних і процесуальних засобів, які характеризують певну комбінацію дозволів, заборон, зобов'язань та гарантій їх дотримання. Навпаки, необхідна спеціальна правова система для регулювання економічних відносин у цифровій економіці та об'єднання їх в єдину сферу права з метою досягнення інформаційної та економічної безпеки для всіх суб'єктів та учасників у сфері цифровізації. Основними принципами правового режиму цифрової економіки є право вільно отримувати, передавати та поширювати інформацію, і, звичайно, ключовим питанням має бути право доступу до інформації.

Також велике значення має формування інституційного забезпечення планування державної політики розвитку сектору цифровізації економіки. Ми говоримо про багаторівневе планування – на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях.

Прийняття та реалізація окремих стратегічних та програмних документів на різних рівнях ієрархії управління економікою в Україні дозволить більш системно та комплексно підходити до планування державної політики в аналізованій сфері. Стратегічний аспект планування включає узгодження прогностичних особливостей розвитку економіки та її цифрового сектору, розвиток розвитку та впровадження цифрових технологій, бачення стратегічних векторів і напрямів розвитку цифровізації, формування належного управління системою розвитку цифрової економіки.

Операційний рівень управління забезпечує безпосередню реалізацію визначених заходів та конкретних проектів, визначення їх стандартів та кількісно-якісних характеристик, координацію діяльності суб'єктів політики, формування методології управління та візії напрямів розвитку досліджень,

науки і техніки, підготовки кадрів, визначення джерел залучення і використання ресурсного забезпечення.

Проте планування є лише одним із завдань менеджменту. Після організації та реалізації державної політики важко забезпечити ефективність контролю. У розвинутих країнах моніторинг слугує інструментом контролю якості. Тому ми говоримо про необхідність створення в Україні інституту моніторингу розвитку сектору цифрової економіки та ефективності державної політики у цій сфері. Його впровадженню має передувати розробка системи критеріїв та індикаторів, в тому числі на основі попереднього вивчення зарубіжного досвіду, а також визначення інструментів моніторингу (збір та обробка даних, публікація результатів) для розвитку сектора цифрової економіки, його сегментів (наприклад, процеси цифрової трансформації економіки, держави, громадянського суспільства, населення), інфраструктури, стратегічно важливих об'єктів.

3.2. Розробка концептуальних положень Програми цифровізації в реальному секторі економіки

Розвиток цифрової економіки в Україні має бути збалансованим, комплексним і системним, рівною мірою відбуватися в державному, громадському та реальному секторах економіки. Це призводить до максимальної синергії. Відповідно, стратегічні цілі, шляхи та порядок їх досягнення повинні бути визначені в центральній ланці управлінської ієрархії.

Проте кожна сфера суспільного життя, кожен сектор національної економічної системи має свої особливості, орієнтири, цілі та завдання проектування та розвитку, як загалом, так і стосовно цифровізації чи механізмів, інструментів та засобів регулювання. З огляду на це, ретельне планування державної політики розвитку сектору цифрової економіки в Україні має бути скоординованим, але диференційованим.

Логічним продовженням стратегічного планування та програмування державної політики розвитку цифрової економіки України має стати стратегія розвитку цифрової економіки як довгострокової, послідовної, підкріпленої ідеологією (концепцією), яка стійкий до невизначеності оточуючих умов, заснований на ньому план дій спрямований на досягнення успіху в кінцевому результаті. Проте слід визнати, що потреба у розробці та реалізації стратегії була значною мірою зведена нанівець, оскільки вона була замінена положеннями Концепції. Справа в тому, що в концепції вже окреслено стратегічні цілі та напрями цифрового розвитку нашої країни, принципи державної політики у сфері цифровізації, принципи інтеграції України в єдиний цифровий простір ЄС.

Логічним продовженням державного стратегічного планування є програмування, тобто розробка та подальша реалізація функціональних і структурних багаторівневих програм. Звідси робимо висновок, що насправді стратегічне планування державної політики розвитку цифрового сектору економіки України не завершено, особливо щодо державного управління на рівні сфер і секторів економіки. Для реального сектору економіки України це підтверджується ще й тим, що поняття поширюється практично на всю країну, усі складові її життя, державні інститути, громадянське суспільство тощо. Очевидно, що такий загальний документ не може слугувати чітка система завдань і засобів, які можна було б використовувати при розробці та реалізації політики розвитку цифрової економіки, наприклад, лише в частині реального сектору економіки країни.

На підставі вищевикладених міркувань та доказів приходимо до висновку, що на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України та державної політики щодо формування її цифрового сегменту необхідно розробити державну програму цифровізації в сфері реального сектору економіки України (далі – Програма). Положення цього документа стратегічного планування стали б логічним продовженням системи державного політичного планування у сфері розвитку цифрової економіки

безпосередньо в системі реального сектору та галузей основних видів економічної діяльності, дозволили б їм доповнити, уточнити та запровадити більш конкретні та ефективні інструменти та засоби державного регулювання у цій сфері. Априорі вони диференціюються, з одного боку, в рамках політики розвитку цифрової економіки в економіці, а з іншого боку, щодо розвитку цифрового суспільства та електронної держави.

Крім того, програма дозволяє реалізацію положень щодо організації інституційного забезпечення, ресурсного забезпечення та джерел їх формування, конкретних практик розвитку процесів цифровізації за спеціальними напрямками та аспектами, забезпечення інформаційної та економічної безпеки суб'єктів – учасників. до цифрових відносин та користувачів цифрових послуг, координація дій та здійснення контролю, а також управління та контроль державної політики у сфері цифровізації економіки в реальному секторі національної економіки України.

На нашу думку, структуру реального сектору економіки формують первинний, вторинний і третинний сектори. Первинний сектор представлений галузями, результати діяльності яких є сировиною для інших видів економічної діяльності (це добувна промисловість і сільське господарство, а також суміжні види діяльності та послуги). Вторинний — види економічної діяльності, що використовують сировину для виготовлення продукції (галузі обробної промисловості). Третинний — види економічної діяльності, що забезпечують просування та реалізацію продукції, а також створення та надання різноманітних видів послуг.

Важливо зазначити, що продукцію сектору цифровізації можна класифікувати як первинну (оскільки вона не формується на основі раніше видобутої сировини, хоча й залежить від комунікаційних технологій (телекомунікаційне обладнання та послуги), програмного та апаратного забезпечення), вторинну (оскільки тут створюється кінцевий продукт) і третинну (товари переважно послуги) галузі. З іншого боку, це окремий сектор економіки, який має свої елементи і, очевидно, має значну додану вартість і

забезпечує конкурентоспроможність економіки. Тому ми виділяємо четвертинний сектор економіки як інформаційне суспільство та економіку знань, що належить до системи реального сектору економіки та інтегрується з іншими його сегментами та визначає потенціал їх функціонування та розвитку. Іншими словами, цифрова економіка розглядається і як четвертинний сектор економіки, і як інтегруючий елемент, і водночас як платформа для подальшого розвитку та зміцнення конкурентоспроможності економіки.

Основу запропонованої нами Програми складають її структурні елементи, які в результаті аналізу практики та підходів до розробки національних, державних і регіональних програм пов'язані з державною політикою розвитку основних видів економічної діяльності та стосуються економіки в цілому: (1) початкові умови, (2) мета державної політики, (3) цілі державної політики, (4) регуляторні сфери, (5) блок глобалізації та євроінтеграції, (6) фінансове, ресурсне та організаційно-управлінське забезпечення, (7) інструменти моніторингу, контролю та регулювання. Структура Програми відображена на рис. 3.2.

На нашу думку, така конфігурація елементів програми зробить її достатньо збалансованою, ресурсною, організованою та керованою, а отже, більш реальною з точки зору ефективної реалізації та досягнення поставлених цілей і завдань.

Перший блок стосується початкових умов. Тобто інформаційно-аналітичний звіт про поточний стан і тенденції розвитку цифрової економіки України загалом та реального сектору національної економіки зокрема. Але важливо, що перший блок програми завершується цілісними висновками — основою, на якій будується державна політика.

На нашу думку, за результатами аналізу можна зробити висновок, що наразі потенціал для розвитку цифрової економіки в Україні є, але його частка та вплив на макро- та мікроекономічні процеси є недостатніми; обсяг

внутрішнього ринку продукції цифрової економіки є незначним; не створено належної інфраструктури та інституційного середовища для цифровізації.

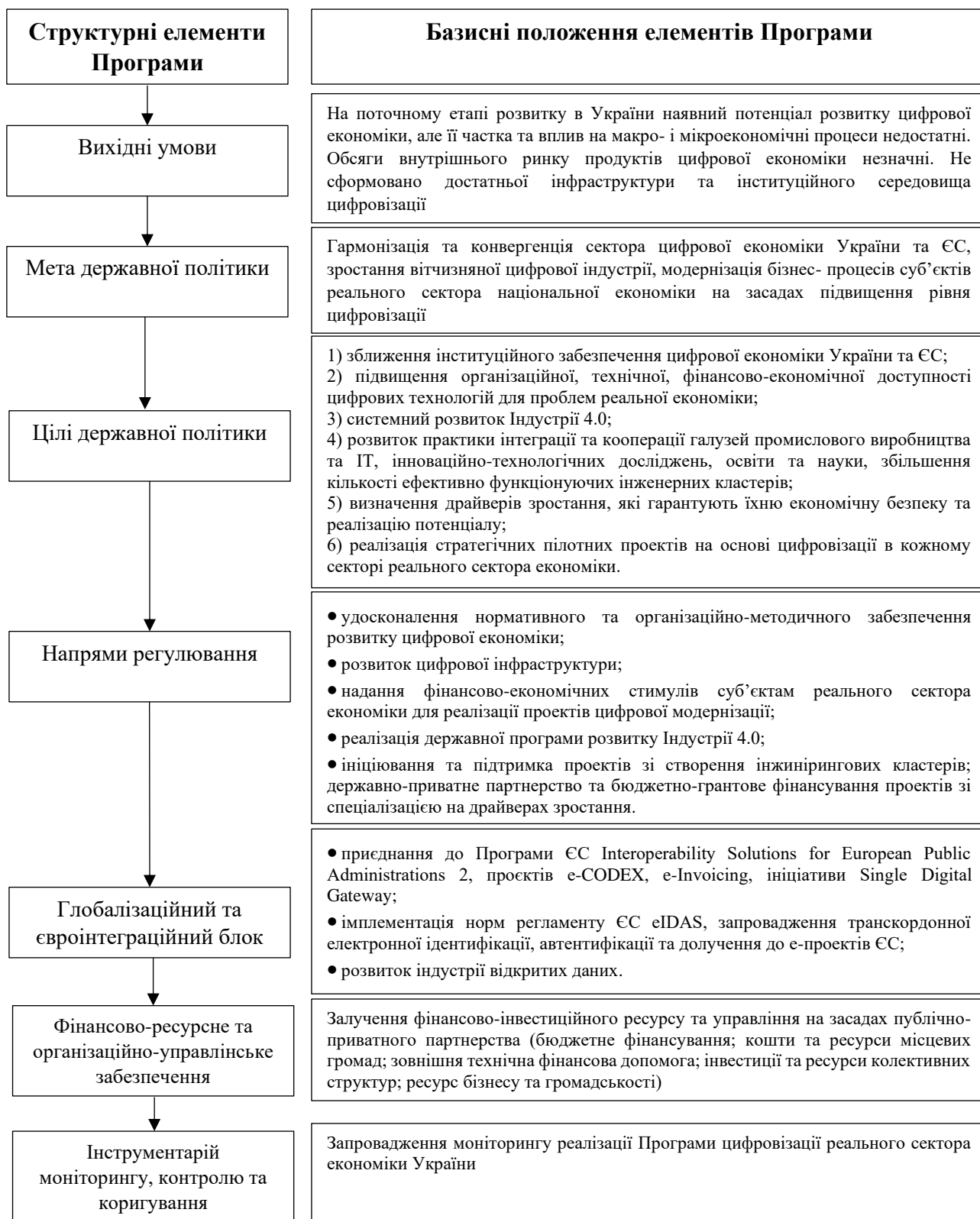

Рис. 3.2. Структура Програми цифровізації реального сектора економіки України

Примітка. Складено автором.

Виходячи з зазначеного, метою Програми є гармонізація та конвергенція сектора цифрової економіки України та ЄС (зокрема в частині цифрового порядку денного для Європи (Digital Agenda for Europe) та єдиного цифрового простору (Digital Single Market), зростання вітчизняної цифрової індустрії (обсягів виробництва та збуту цифрових продуктів (послуг, технологій)), модернізація бізнес-процесів суб'єктів реального сектора національної економіки на засадах підвищення рівня цифровізації.

Обґрунтування мети полягає в наступному. Перш за все, цифрова економіка України не повинна відставати за рівнем розвитку та технологіями від передового світового, особливо європейського, досвіду. Це стратегічно важливо, і це головне. Інакше їхня конкурентоспроможність, як і економіка країни в цілому, буде нижчою навіть за умови повного впровадження інформаційних технологій у всі технологічні процеси. Тому пріоритетом має бути вихід до країн-лідерів у розвитку цифрової економіки та інформаційних технологій та збереження своїх позицій у майбутньому.

Другий аспект цілі – зростання цифрової індустрії в Україні. Фактично в сучасних умовах, поряд з розвитком цифровізації та процесів цифровізації, цифрова індустрія виступає як окремий сегмент (галузь, вид економічної діяльності) національної економіки, а відповідно збільшення її обсягів прямо корелює з збільшення ВВП і ВВП. Відповідно, в рамках урядової політики цифровізації реального сектору економіки мова йде про підтримку окремого, стратегічно важливого сегмента економіки.

Проте потенціал цифрової економіки включає не лише збільшення обсягів виробництва та продажу цифрових товарів і послуг, а й стосується їх впровадження в компаніях, установах, організаціях тощо, що дозволяє технологічно модернізувати, оцифрувати та стандартизувати інформації. і значно підвищити ефективність і продуктивність усіх внутрішніх і зовнішніх бізнес-процесів.

Реалізації цієї мети державної політики сприяє реалізація її основних завдань. Ми вважаємо, що їх ідентифікація повинна базуватися на таких

принципах. Перш за все, цілі мають бути визначені відповідно до подолання існуючих на сьогодні перешкод, труднощів у залученні та використанні цифрових технологій суб'єктами реального сектору економіки. Відповідно, досягнення цілей також сприяє вдосконаленню інституційної бази цифровізації. По-друге, Україна має не копіювати провідні цифрові економіки світу, а випереджати їх. По-третє, при розвитку сектору цифровізації необхідно враховувати як сценарії зростання, так і загрози соціально-економічній стабільності держави. По-четверте, найефективніші та найпопулярніші цифрові продукти виходять завдяки співпраці між їхніми розробниками та клієнтами.

Виходячи з вищевикладеного, визначимо такі цілі Програми:

- 1) зближення інституційного забезпечення цифрової економіки України та ЄС;
- 2) підвищення організаційної, технічної, фінансово-економічної доступності цифрових технологій для проблем реальної економіки;
- 3) системний розвиток Індустрії 4.0;
- 4) розвиток практики інтеграції та кооперації галузей промислового виробництва та ІТ, інноваційно-технологічних досліджень, освіти та науки, збільшення кількості ефективно функціонуючих інженерних кластерів;
- 5) визначення драйверів зростання, які гарантують їхню економічну безпеку та реалізацію потенціалу;
- 6) реалізація стратегічних пілотних проектів на основі цифровізації в кожному секторі реального сектора економіки.

На нашу думку, необхідно спрямовувати державну політику на досягнення певних цілей. Відповідно, весь комплекс заходів, засобів, інструментів і механізмів регулювання має будуватися в напрямках, орієнтованих на досягнення визначених цілей державного регулювання. Тому напрями регулювання в програмі визначаємо таким чином: удосконалення нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення розвитку цифрової економіки; розвиток цифрової інфраструктури; фінансово-

економічне стимулювання суб'єктів реального сектору економіки до реалізації проектів цифрової модернізації; реалізація державної програми розвитку Індустрії 4.0; ініціювання та підтримка проектів зі створення інженерних кластерів; державно-приватне партнерство та бюджетне грантове фінансування проектів, що спеціалізуються на драйверах зростання.

Тому, перш за все, необхідно вдосконалити правове, організаційне та методичне забезпечення розвитку вітчизняного сектору цифрової економіки. Для цього заходи, які ми визначили вище, мають бути реалізовані в рамках формування відповідної інституційної підтримки цифровізації.

Наступним кроком має стати розширення цифрової інфраструктури. Це вже згадані цифрові платформи економіки, держави та суспільства, єдині цифрові хмарні платформи, елементи інституційного середовища для досліджень і розробок у сфері цифрової економіки, удосконалення інформаційної інфраструктури тощо. Діяльність у цьому напрямку має здійснюватися відповідно до детального генерального плану розвитку інфраструктур цифрового обладнання та програмного забезпечення з відповідними етапами їх розгортання та масштабування, включаючи державно-приватне партнерство та державно-приватні інвестиційні механізми.

Для того, щоб розвиток цифровізації в Україні не був еволюційним, а набув прискорювального характеру, необхідно забезпечити ефективне фінансово-економічне стимулювання суб'єктів господарювання у впровадженні інформаційних технологій, розвитку мікро- та макроекономіки.

Такі стимули можна умовно поділити на дві групи: (1) пасивні та (2) активні. Пасивні зосереджені на підвищенні організаційної та технічної доступності цифрових технологій і програмного забезпечення. У цьому напрямку необхідно розвивати співпрацю між суб'єктами реального сектору економіки та ІКТ, координувати їх спілкування, шукати спільні інтереси та «Точки контакту» в рамках проектів розвитку власного бізнесу чи громадських проектів розвитку інфраструктури, покращення умов життя

людей, користування адміністративними та персональними послугами. Важливим є проведення регулярних комунікаційних заходів, метою яких є популяризація сучасних інновацій у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, їх переваг і можливостей, а також підвищення потреб і вимог до різноманітних продуктів цифрової економіки для подальшої наукової роботи та технічні дослідження.

Група активних стимулів передбачає створення регіональних та галузевих фондів для фінансової підтримки проектів, пов'язаних із цифровізацією реального сектору економіки, створення регіональних/міських венчурних фондів для фінансування високотехнологічних стартапів, пов'язаних із розвитком цифрової економіки, впровадження спеціалізованих програм довгострокових банківських кредитів для проектів у цифровій економіці, активна міжурядова співпраця з питань залучення іноземних інвестицій у цифровізацію реального сектору української економіки.

Оскільки активне фінансування безпосередньо пов'язане з отриманням фінансування, важливо розуміти основний принцип: необхідні кошти в необхідному обсязі збираються та ефективно використовуються лише за умови спільної (рівноправної чи на інших умовах) участі держави, суспільства та бізнесу. Відповідно, необхідно шукати та впроваджувати такі інструменти, які дозволять залучати ресурси з усіх трьох джерел для реалізації проектів, які принесуть прибуток усім грошовим інвесторам, з надійними гарантіями економічної безпеки, мінімізації ризиків і загроз, а також державні (муніципальні) гарантії, страхування ризиків.

Завершальним елементом програми є інструментарій моніторингу, контролю та коригування. Контроль є однією з основних функцій менеджменту. По-перше, моніторинг дозволяє контролювати досягнення цілей програми; по-друге, своєчасно сигналізувати про можливі відхилення; по-третє, виявити ступінь відхилень; по-четверте, визначити можливі причини та фактори зміни траєкторії процесів розвитку сектору цифрової економіки національної економіки.

Моніторинг є інструментом контролю, який дозволяє оперативно відслідковувати ситуацію, що відповідає динаміці інформаційної глобалізації та цифровізації, що дає підстави визнати цей інструмент ефективним для реалізації контрольної функції.

Іншими словами, важливо визначити ключові параметри, що підлягають моніторингу, з подальшим узагальненням отриманих результатів. Застосування запропонованого методичного підходу дозволяє досить комплексно проаналізувати поточний стан цифровізації національної економіки, оцінити ефективність державної політики у цій сфері та засвідчити ступінь досягнення цілей державного планування процесів цифровізації реального сектору економіки України. У результаті сформовано аналітичні висновки за такими напрямками:

- 1) Розвиток цифрової індустрії в Україні;
- 2) Активізація процесів внутрішньої цифровізації, розвиток цифрової економіки на мікрорівні, а також у взаємовідносинах між суб'єктами господарювання, державою та споживачами;
- 3) Стан гармонізації вітчизняного інституційного середовища, правового та методологічного підтримка функціонування сектору цифрової економіки з глобальною.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведено узагальнення та нові підходи до вирішення завдання розробки теоретико-методичних і прикладних засад програмно-цільового управління розвитком сектора цифрової економіки України. Отримані науково-теоретичні, методичні та практичні результати дозволяють зробити такі висновки.

1. Показано, що реалії сучасних глобалізаційних процесів та розвитку науково-технічного прогресу, переважно на базі інформаційно-комунікаційних технологій, залежність від конкурентоспроможності національної економіки та якості життя населення все більше підвищують рівень розвитку сектору цифрової економіки країни. Цифрова трансформація економіки включає активне використання цифрових технологій, мереж і платформ у традиційних і нових високотехнологічних сферах бізнесу, суспільного життя та управління, розвиток електронної комерції та розширення онлайн-відносин і електронних платежів. Системне значення цифровізації визначається її вагомим внеском у формування високотехнологічної складової створення вартості національного продукту, підвищення ефективності бізнес-процесів на всіх рівнях економічних відносин, взаємодії держави, економіки та суспільства, що створює нову якість економічного відтворення та соціально-економічного розвитку.

2. Доведено, що розвиток сектору цифрової економіки залежить від наявності інтелектуалів та кадрів, стану ІТ-сектору, формування цифрових інфраструктур, наявності програмного та апаратного забезпечення, доступності населення для передачі інформації. мереж передачі даних, готовність суспільства, бізнесу та державних структур до впровадження та використання цифрових технологій. Ці аспекти передусім потребують державного регулювання. Для цього існує арсенал засобів, визначених у рамках інституційних, правових, економічних, адміністративних, організаційних, інформаційних, соціально-психологічних, техніко-технологічних механізмів, а також спрямованих на використання таких

чинників цифровізації, як їх середовище, ресурс надання, інфраструктура та ринкові умови цифрових продуктів і послуг.

3. Визначено позитивні закордонні практики державного регулювання розвитку сектору цифрової економіки, які можна апробувати в Україні правовими, адміністративними та економічними методами. З одного боку, вони стосуються створення належної організаційно-правової бази для розвитку процесів цифровізації; по-друге, впровадження низки економічних стимулів і мотивацій для населення, представників бізнесу, інфраструктурних об'єктів цифрової економіки; по-третє, вдосконалення системи організації бізнесу та взаємовідносин на основі цифровізації; по-четверте, посилення соціально-психологічної установки суспільства на розвиток, впровадження та використання цифрових технологій і знань.

4. Встановлено, що сучасний стан розвитку сектора цифрової економіки України недостатній. Зокрема, в частині цифровізації бізнесу спостерігається низька інноваційно-технологічна активність, обмежений попит та дефіцит доступних ІТ-продуктів, недостатня готовність до системної ІТ-модернізації виробництва, слабкість інституцій ринку та інфраструктури підтримки цифровізації, брак ресурсного забезпечення цифрової трансформації, а також проблеми топ-менеджменту бізнес-проектів з цифровізації. Існують також системні перешкоди розвитку в Україні інформаційного суспільства, що полягають у низькій грамотності та неготовності частини населення до відносин у сфері цифрової економіки, все ще слабкому матеріально-технічному і техніко-технологічному забезпеченні, обмеженості практик співпраці населення з бізнесом в цифровій площині.

5. Зазначено, що формування інституційного забезпечення розвитку сектору цифрової економіки України потребуватиме запровадження системи інструментів для таких його структурних елементів, як інституційно-правова база, інституційно-організаційна платформа, інституційна та інфраструктурне забезпечення, інституційно-економічний блок, інституційно-психологічне середовище. Запровадження низки державних регуляторних інструментів у

цих сферах дозволить наблизити вітчизняну інституційну підтримку до кращих світових практик державної підтримки розвитку сектору цифрової економіки.

6. Встановлено, що структурними блоками Програми є вихідні умови; метою державної політики є гармонізація та конвергенція сектору цифрової економіки України та ЄС, зростання вітчизняної цифрової індустрії, модернізація бізнес-процесів суб'єктів реального сектору національної економіки на основі підвищення рівня цифровізації; цілі та напрямки регулювання; блок глобалізації та євроінтеграції; фінансово-ресурсне, організаційно-управлінське забезпечення; елементи керування та налаштування. Важливим аспектом реалізації програми є впровадження інструментів моніторингу процесів цифровізації реального сектору економіки, які враховують систему показників за трьома групами: (1) розвиток цифрової індустрії, (2) цифрова модернізація бізнес-процесів суб'єктів реального сектору економіки, (3) гармонізація та конвергенція цифрової економіки України та ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алямкін Р. В., Федорін М. П. Правове забезпечення національної інформаційної безпеки. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 4. С. 91-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2013_4_19.
2. Апалькова В. В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2015. № 4. С. 9-18.
3. Баєв О. О. Доступ до електронно-інформаційної інфраструктури та технологій в Україні. *Інформація і право*. 2011. Вип. 2(2). С. 98–102. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39016/15-Baev.pdf>.
4. Бажан Л. И., Безуглая Е. А. Направления инновационного развития в секторе информационных технологий в Украине. И. *Problems of social and economic development of business: Collection of scientific articles*. Montreal: Publishing house «BREEZE», 2014. Vol. 1. P. 25-30.
5. Белявцев А. Цифровизация – это фундаментальный тренд. *Сибирская нефть*. 2018. № 7 (154). С. 20-36.
6. Васильців Т. Г., Цап М. В. Узагальнення концептуальних положень організаційно-економічного механізму та інструментів державної структурної політики імпортозаміщення. *Бізнес-Інформ*. 2014. № 8. С. 40-44.
7. Васильців Т. Г., Шехлович А. М., Васильців В. Г. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. *Економічний дискурс*. 2017. Вип. 4. С. 128-136.
8. Веретюк С. М., Пілінський В. В. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні. *Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку*. 2016. № 2 (42). С. 51-58.
9. Вишневський О. С. Проблеми стратегічного управління соціально-економічним розвитком України з урахуванням процесів децентралізації. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 1 (30). С. 14-22.

10. Вінник О. Регулювання відносин в сфері цифрової економіки: проблеми термінології. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 163-166.
11. Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дацій І. О. Інвестиційна політика в Україні: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2006. 145 с.
12. Данніков О. В., Січкаренко К. О. Концептуальні засади цифровізації економіки України. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. № 17. С. 73-79.
13. Данченко О. Україні варто взяти за озброєння довід Британії щодо впровадження цифрової економіки. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/economy/2017-02-01/danchenko/85328>.
14. Державне регулювання інноваційного розвитку економіки: стратегічні пріоритети: монографія / М. А. Латинін та ін.; за заг. ред. М. А. Латиніна. Харків:Магістр, 2014. 365 с.
15. Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 2. С. 119-133.
16. Жукова Л. М. Цифрова економіка як об'єкт державного регулювання. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. № 5 (11). С. 7-11.
17. Иванов С. В., Вишне夫斯基 А. С. Электронные платформы как инструмент модернизации экономики Украины. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1. С. 47-53.
18. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем: монографія / М. А. Хвесик та ін.; за наук. ред. акад. НААН України М. А. Хвесика; ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». Київ: Наук. думка, 2013. 487 с.
19. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3 (27). С. 13-21.

20. Кириленко І. Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи. Київ: ННЦ ІАЕ, 2005. 452 с.
21. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2016. № 6. С. 106-107.
22. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
23. Корецький М. Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: монографія. Київ: Вид-во УАДУ, 2002. 260 с.
24. Корнєєва Ю. В. Роль держави у сприянні інвестиціям у розвиток цифрової економіки. *Економіка прогнозування*. 2018. № 1. С. 120-134.
25. Кузнецова А. Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності: монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2004. 280 с.
26. Литвин О. В. Організаційно-економічний механізм підвищення ефективності реалізації державної інвестиційної політики в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Львів: Львів. торг.-екон. ун-т, 2017. 20 с.
27. Лукашов О. Механізм державного регулювання стратегічного розвитку регіону. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. № 2 (33). С. 75-83.
28. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації : монографія. Львів : Вид-во ННВК «АТБ», 2018. 527 с.
29. Ляшенко В. І., Вишневецький О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. Київ: НАН України, Ін-т екон. пром-сті, 2018. 252 с.
30. Мельниченко О. А. Державна промислова політика: сутність, засоби та напрями розвитку. *Теорія і практика державного управління*. 2017. № 3 (58). С. 1-7.

31. Механізми та функціонально-структурні інструменти забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасних загроз економічної безпеки : монографія / Васильців Т. Г. та ін. ; за ред. Васильціва Т. Г., Лупака Р. Л. Львів : Вид-во ННБК «АТБ», 2019. 552 с.

32. Нагорняк Г., Нагорняк І., Вовк Ю. Вплив трансферу технологій на інноваційні процеси: український та зарубіжний досвід. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2013. Вип. 2 (9). С. 117-127.

33. Нехайчук Д. В. Дослідження механізмів державного регулювання економічного розвитку та його складових. *Економіка та держава*. 2015. № 3. С.82-85.

34. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. Київ: УАДУ, 1998. 160 с.

35. Олійник Д. І. Європейські чинники формування технологічної платформи інтелектуальних енергетичних мереж. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 2 (39). С. 46-57.

36. Оріховський А. М. Концептуальні підходи до фінансової підтримки інноваційної діяльності. *Наука та наукознавство*. 2002. № 4. С. 175-178.

37. Павлюк А. П., Маркевич К. Л. Закордонний досвід стимулювання розвитку індустріальних парків: висновки для України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*: зб. наук. праць. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2014. Вип. 122, ч. 1. С. 138-147.

38. Пальчевич Г. Т. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності та механізми їх залучення. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Економічні науки. 2010. № 18, ч. 1. С. 23-28.

39. Поліванов В. Є., Дмитрієва Н. О. Економічна сутність та генезис світового електронного бізнесу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2018. № 134. С. 111-129.

40. Презентовано п'ятирічну ІТ-Стратегію Укрпошти. *Міністерство інфраструктури України*. URL: <https://mtu.gov.ua/news/28264.html>.

41. Присяжнюк А. Адаптивні механізми державного стимулювання кластерної організації економіки. *Держава та економіка*. 2014. № 2. С. 51-61.
42. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
43. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова КМУ від 6.08.2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
44. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9.01.2007 р. № 537-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
45. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
46. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження КМУ від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
47. Прокопенко О. В., Омеляненко В. А. Міжнародний фактор забезпечення технологічної безпеки держави. *Економічна безпека держави: міждисциплінарний підхід*: колективна монографія / за наук. ред. д. е. н., проф. Є. В. Хлобистова. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2013. С. 89-98. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/33566>.
48. Руденко М. В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 61-65.
49. Сафонов Ю. М. Механізм державного регулювання фінансово-економічних процесів. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. С. 1-7.
50. Соснін О. В. Використання нових можливостей ІКТ як фактор забезпечення національної безпекової діяльності. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 72. С. 91-98. URL: <http://vestnikzgia.com.ua/article/view/130580>.

51. Ульяновченко Ю. О. Конкуренентоспроможність аграрного сектора економіки: механізми деревного регулювання: монографія. Харків: Асоц. д-рів наук з держ. упр., 2013. 372 с.

52. Чайковська М. П. Стратегії розвитку IT-ринку в умовах фінансової кризи. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2009. Вип. 35. С. 132-138.

53. Чечель О. М. Принципи та механізм державного регулювання економіки. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління*. 2013. № 2. С. 103-111.

54. Штець Т. Ф. Визначення структурно-функціональних компонент сектора цифрової економіки України. *Сталий розвиток економіки*. 2019. № 2 (43). С. 26-31.

55. Юдина Т. Н., Тушканов И. М. Цифровая экономика сквозь призму философии хозяйства и политической экономии. *Философия хозяйства*. 2017. № 1. С. 193-201.

56. Юрків Н. Я. Економічна безпека реального сектора економіки України: стратегічні пріоритети і теоретико-методологічні засади забезпечення. Львів: ПАІС, 2012. 400 с.

57. Яненко І. Г. Цифрова трансформація промисловості України; ключові акценти. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 179-184.

58. Clarck C. Conditions Economic Progress. 3-d ed. London: The Macmillian Co.; New York: St. Martin's press, 1957. 236 p.

59. Colin N., Landier A., Mohnen P., Perrot A. The Digital Economy. *Notes from the Economic Analysis Board*. 2015. № 26. P. 1-12.

60. Digital Agenda for Europe 2010–2020. European Union. Brussels, Belgium. URL: http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm.

61. Digital Economy and Society Index 2017. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>.

62. Digital Evolution Index 2017. URL: <https://newsroom.mastercard.com.ru/press-releases>.

63. Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. European Commission, Brussels, 3.3.2010. URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.
64. Kelly K. New Rules for the new Economy. 10 radical strategies for a connected world. New York: Viking, 1998. 179 p.
65. Negroponte N. Being Digital. New York: Knopf, 1995. 256 p.
66. OECD Digital Economy Outlook 2017. Organization for Economic Co-operation and Development. 2017. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264276284-en>.
67. Tapscott D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. New York; Montreal: McGraw Hill, 1995. 432 p.
68. The Pulse of Fintech Q2 2017: Global Analysis of Investment in Fintech. KRMG. 2017. URL: https://www.agefi.ft/sites/agefi.ft/files/fichiers/2017/08/pulse_of_fintech-G2_2017_0.pdf.
69. Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.
70. What defines the Digital Sector / Office for National Statistics. Newport: ONS 08 October 2015. 11 p.
71. World Investment Report 2017: Investment and digital economy. UNCTAD. 2017. URL: https://unctad.org/en/publicationslibrary/wier2017_en/pdf.

Виконала: студентка
магістратури за
спеціальністю 281 Публічне
управління та _____ Валентина ВОЙЦЕХОВА
адміністрування заочної
форми навчання

Науковий керівник:
доцент кафедри публічного
управління та _____ Юрій МАЄВСЬКИЙ
адміністрування, к.держ.упр.

**Робота допущена до
захисту:**
завідувач кафедри
публічного управління та
адміністрування,
д.держ.упр., доцент _____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ